

T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

**ÇANKIRI İLİ'NİN SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RANA GÜMÜŞ

DANIŞMAN

Dr.Öğr. Üyesi HAKKI ÇILGINOĞLU

KASTAMONU 2020

T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇANKIRI İLİ’NİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI

Rana GÜMÜŞ

Danışman:Dr.Öğr. Üyesi HAKKI ÇILGINOĞLU
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi MUHARREM AVCI
Jüri Üyesi:Dr.Öğr. Üyesi MİKAİL KARA

KASTAMONU – 2020

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza
Adı Soyadı

:
: Rana GÜMÜŞ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇANKIRI İLİ'NİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI

Rana GÜMÜŞ
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU

Son zamanlarda gelişen turizm, halkın hem ekonomik hem de sosyal ihtiyaçları doğrultusunda değişim sergilemektedir. Bu değişimler sebebi ile insanlardaki deniz, kum ve güneş üçlüsü yerini doğa turizmi ve kültürel turizme bırakmıştır. Kültürel miras kaynaklı turizme olan ilgi her geçen gün artış göstermektedir. Şehrin tercih edilebilmesi ve turizmin gelişimi için doğal, kültürel ve tarihi kaynakların var olması gerekmektedir. Çankırı İli, kendine has doğal tabiatı, zengin kültür varlıkları ve geçmişin izlerini taşıyan tarihi ile İç Anadolu'da bulunan İllerimizden birisidir. Turizm açısından bünyesinde bulundurduğu en önemli değerleri Tuz mağarası, Yaren Kültürü, Tarihi Ahşap Evleri ve kış turizminde ilgi odağı olmuş Ilgaz Dağı'dır. Çankırı İli, gelişmemiş olmasından dolayı sahip olduğu kültürel değerlerini tanıtamamıştır. Çankırı İlin' de doğal kaynakların fazla olmaması ekonomik düzenin oluşması açısından yetersiz durumdadır. Unutulmamalıdır ki somut olmayan kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılabilmesi ve yaşatılabilmesi için ilk önce kültür eğitimi vermek gerekmektedir. Bu çalışma ile gelecek nesillere kaybolmaya yüz tutmuş değerler sunularak bir nebze olsa tanıtılma fırsatı sağlanacaktır. Bu çalışma da nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Konu ile ilgili makale, tez örnekleri ve akademik dergiler incelenmiş, internet kaynakları araştırılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda veriler bir araya getirilerek bu çalışma ortaya çıkartılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Çankırı İli, Çankırı'nın Somut Olmayan Kültürel Mirası

ABSTRACT

MSc.

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF ÇANKIRI PROVINCE

Rana Gümüş
Kastamonu University
Institute for Social Sciences
Department of Tourism Management

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hakkı ÇILGINOĞLU

Abstract: Tourism, which has been developing recently, is changing in line with both the economic and social needs of the people. Because of these changes, the trio of sea, sand and sun in people have been replaced by nature tourism and cultural tourism. Interest in tourism caused by cultural heritage is increasing every day. For the city to be preferred and the development of tourism, natural, cultural and historical resources must exist. Çankırı province is one of our provinces located in Central Anatolia with its unique natural nature, rich cultural assets and history bearing traces of the past. Its most important values in terms of tourism are salt cave, Yaren culture, historical wooden houses and Ilgaz Mountain, which has been the center of attention in winter tourism. Çankırı province has not been able to promote its cultural values due to its undeveloped nature. The lack of Natural Resources in Çankırı province is insufficient in terms of the formation of economic order. It should be noted that in order for intangible cultural heritage to be passed on and preserved to future generations, it first passes through cultural education. With this study, it will offer future generations the opportunity to be introduced, even if it is a little bit, by presenting values that are about to disappear. In this study, observation and document analysis techniques were used from qualitative research methods. Articles, thesis samples and academic journals were examined and internet resources were investigated. This study was revealed by combining data from the direction of the information obtained.

Key Words: Cultural Heritage, Çankırı Province, Intangible Cultural Heritage Of Çankırı

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca sabrı ile bana destekte bulunan ve tez sürecimde bilimsel katkıları ile başından sonuna kadar büyük emekleri olan çok sevgili danışman hocam Dr.Öğr. Üyesi Sayın Hakkı ÇILGINOĞLU'na minnet ve şükranlarımı sunmak isterim.

Yüksek lisans eğitimim süresince akademik gelişimime katkıda bulunan sevgili hocalarım Dr.Öğr. Üyesi İrfan MISIRLI 'ya, Prof.Dr. Kutay OKTAY'a, Dr.Öğr. Üyesi Aykut ŞİMŞEK'e, aktarmış oldukları bilgiler için teşekkür ederim.

Eğitim hayatım süresince bugünlere gelmemde emek sarf edip büyük çaba gösteren başta kendi aileme, daha sonra eşimin ailesine çok teşekkür ederim.

Her zaman anlayışıyla, bana göstermiş olduğu sabır ve fedakârlığı ile her zaman vakit ayırıp yanımda olan sevgili eşim Sezer GÜMÜŞ'e ve küçücük bünyesiyle doğduğu andan itibaren her güzel anımı benimle paylaşan canım kızıma sevgimi ve teşekkürlerimi sunarım.

RANA GÜMÜŞ

Kastamonu, Aralık, 2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Kısıtları	3
2. KÜLTÜR VE ALT KAVRAMLARI	4
2.1. Kültür Kavramı	4
2.1.1. Kültürün Özellikleri	4
2.1.2. Kültürün Temel Alt Kavramları	6
2.1.3. İçinde Yaşamış Olduğumuz Kültürün Özellikleri	7
2.1.4. Türk Kültürünün Gelenek ve Görenekleri	7
3. KÜLTÜREL MİRAS KAVRAMI	9
3.1. Kültürel Mirasın Önemi	11
3.2. Kültürel Mirasın Korunması	12
4. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS	14
4.1. Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)	14
4.2. Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası	15
4.2.1. İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası	16
4.2.2. Doğal ve Kültürel Miras Alanları	16
5. ÇANKIRI İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	17
5.1. Çankırı.....	17
5.2. Çankırı İli'in Tarihçesi	17
5.3. Çankırı İli'nin İklimi, Bitki Örtüsü ve Yabani Hayatı	18
5.4. Çankırı'da Turizm	18
5.4.1. Ilgaz Dağı Kış Turizm Merkezi	19
5.4.2. Tuz Mağarası.....	20

5.4.3. Ilgaz Dağı Milli Parkı	21
5.4.4. Kadınçayırı Tabiat Parkı	21
5.4.5. Çavundur Termal Kaynağı	22
5.4.6. Bayramören Yamaç Paraşütü	22
5.5. Çankırı İli'nin Kültürel Yapısı	23
6. ÇANKIRI İLİ'NİN SOMUT KÜLTÜREL MİRASI	24
6.1. Sosyo Kültürel Yapılar	24
6.1.1. Ahşap Tarihi Çankırı Evleri	24
6.1.2. Çankırı Müzesi	24
6.1.3. Tarihi Çamaşırhane Müzesi	25
6.1.4. Taş Mektep	26
6.1.5. Çan Saati	26
6.1.6. Çivitçioğlu Medresesi	27
6.1.7. Karataş Hamamı	27
6.1.8. Dini (Manevi) Yapılar	28
6.1.8.1. Sultan Süleyman (ULU) Cami	28
6.1.8.2. Taşmescid	28
6.1.8.3. Emir Karatekin Türbesi	29
6.1.8.4. Toprak Baba Türbesi	29
6.1.8.5. Pir-i Sâî Türbesi	30
6.1.8.6. Hoşisamlar Hamza Sultan Türbesi	30
6.1.9. Arkeolojik Sitler	31
6.1.9.1. Çankırı Kalesi	31
6.1.9.2. Sakaeli Kaya Mezarları ve Peri Bacaları	31
6.1.9.3. Balıbağı Nekropolü	32
6.1.9.4. Ağlayan Kaya Mezarlık Alanı	33
6.1.9.5. Hüyük Köyü Yeraltı Şehri	33
7. ÇANKIRI İLİ'NİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI	34
7.1. Yâren Kültürü	34
7.2. Hıdırellez	38
7.3. Düğün Törenleri	39
7.4. Doğum Gelenekleri	40
7.5. Çankırı'da İnanılan Efsaneler	41
7.6. Çankırı'da Yer Edinmiş Türküler, Maniler ve Ninniler	43
7.6.1. Türküler	43
7.6.2. Maniler	44
7.6.3. Ninniler	44
7.7. Çankırı Masalları	45

7.8. Çankırı’da Yapılan Eğlence ve Festivaller.....	45
7.8.1. Eldivan Kiraz Festivali.....	45
7.8.2. Kızılırmak Kavun Festivali.....	46
7.9. Çankırı’da El Sanatları	46
7.10. Çankırı İli’nin Yemek Kültürü.....	48
7.10.1.Keşkek.....	49
7.10.2.Tarhana Çorbası.....	49
7.10.3.Sarımsaklı Et	50
7.10.4. Yazma Çöreği (Yağlı Çörek)	50
7.10.5. İri Hamur (Su Hamuru).....	51
7.10.6. Yumurta Tatlısı.....	52
8. YÖNTEM.....	53
8.1. Araştırmanın Yöntemi.....	53
8.2. Araştırmanın Modeli	53
8.3. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi	53
8.4. Verilerin Analizi.....	53
8.5. Araştırma Bulguları.....	54
9. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA	63
İNTERNET KAYNAKLARI	66
ÖZGEÇMİŞ.....	76

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. Kültürel Mirasın Sınıflandırılması.....	10
Tablo 2. Kültürel Miras Turizminde Sınıflandırma.....	12
Tablo 3. UNESCO SOKÜM Miras Listesinden Birkaç Örnek.....	16

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. Ilgaz Dağı Kış Turizm Merkezi	20
Şekil 2. Tuz Mağarası ve Galerileri	21
Şekil 3. Ilgaz Dağı Milli Parkı	21
Şekil 4. Kadınçayırı Tabiat Parkı	22
Şekil 5. Çavundur Termal Kaynağı	22
Şekil 6. Yamaç Paraşütü	23
Şekil 7. Tarihi Çankırı Evleri	24
Şekil 8. Çankırı Müzesi.....	25
Şekil 9. Tarihi Çamaşırhane.....	25
Şekil 10. Taş Mektep.....	26
Şekil 11. Saat Kulesi	26
Şekil 12. Çivitçioğlu Medresesi	27
Şekil 13. Karataş Hamamı	27
Şekil 14. Sultan Süleyman Cami.....	28
Şekil 15. Taşmescid	29
Şekil 16. Emir Karatekin Türbesi.....	29
Şekil 17. Toprak Baba Türbesi.....	30
Şekil 18. Pir-i Sani Türbesi	30
Şekil 19. Hoşisamlar Türbesi	31
Şekil 20. Çankırı Kalesi	31
Şekil 21. Sakaeli Kaya Mezarları ve Peri Bacaları Oluşumu	32
Şekil 22. Balıbağı Höyüğü ve Nekropol Alanı	32
Şekil 23. Ağlayankaya Mezarlık Alanı	33
Şekil 24. Hüyük Köyü Yeraltı Şehri	33
Şekil 25. Yaren Kültürü	38
Şekil 26. Hıdırellez Kutlamaları	38
Şekil 27. Ağlayankaya Paşa Sultan Türbesi.....	42
Şekil 28. Eldivan Kiraz Festivali	45
Şekil 29. Çankırı El Sanatları Örneği.....	47
Şekil 30. Kızılırmak Kilim Örneği.....	47
Şekil 31. Tuz İşlemeciliği	48
Şekil 32. Keşkek	49
Şekil 33. Tarhana Kuru Hali ve Pişmiş Hali.....	50
Şekil 34. Sarımsaklı Et.....	50
Şekil 35. Yazma Çöreği	51
Şekil 36. İri Hamur.....	51
Şekil 37. Yumurta Tatlısı	52

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
SOKÜM	Somut Olmayan Kültürel Miras
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UTKM-UNESCO	Türkiye Milli Komisyonu

1. GİRİŞ

Kültür, dünya üzerinde varlığını gösteren bütün ülkeler için ayrı bir simgedir, bir ülkeyi diğer ülkelerden ayıran tek ve özel kılan kimliktir. Kültür turizmi veya kültürel turizm, kültürler arasındaki farklılıklardan doğar. İnsanların farklı kültürleri görmeye, öğrenmeye karşı olan merakı kültür turizmini ortaya çıkartmıştır. Bu turizm, özellikle satın alma gücü yüksek, gelişmiş ülkelerde daha da çok tercih edilmektedir (Tümerterkin & Özgüç, 1998).

Ülkenin özelliklerini yansıtan manevi değerleri, sanatsal etkinlikleri, kendilerine has kıyafetleri, yöresel dans ve yemekleri, geçmişlerini yansıtan türkü ve şarkıları, tarihi mimarisi gibi unsurların hepsi ‘Kültür’ kavramını oluşturmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan her türlü değer, bulunduğu ülkenin zenginliği olarak değerlendirilir ve sahip çıkılması gerektiğine inanılır. Bu şekilde gelecek nesillere bırakılan anılar, yapıtlar ve manevi değerlerin hepsi ‘Kültürel Miras’ olarak nitelendirilir (URL-1, 2020).

Çalışmamızın ana konusu olan Somut olmayan kültürel miras, manevi açıdan bir toplumu oluşturan en küçük yapı taşıdır. Somut olmayan kültürel değerlerimiz, büyüdüğümüz ninniler, dinlediğimiz masallar, var olmasa bile öyle inandığımız efsaneler, geleneksel danslarımız, yöresel kıyafetlerimiz, yöresel yiyecek ve içeceklerimiz, tarihi yapısını kaybetmemiş olan her parça somut olmayan kültürel miras değerlerimizdir. Somut olmayan kültürel miras değerlerimizin korunması biraz zordur. Değişen teknolojiler, yeniliğe açık olan genç nesil, doğaya zarar veren kendini bilmezler yüzünden daha da zorlaşıp benliğini yitirmek üzeredir.

Somit olmayan kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında ki yaşadığı zorluklar, dünyanın küreselleşmesi ile birlikte toplumların, özellikle bu mirasa sahip çıkacak olan genç nesillerin, geçmiş nesillere göre daha farklı yaşayış içerisinde olmalarından dolayı kültürel değerlere olan inançlarının azalmış olmasıdır. Bu noktada halkı somut ve somut olmayan kültürel miras konusunda bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı ve teşvik edilmelidir. Özellikle genç nesillerin daha farkında olmadığı birçok tarihi ve kültürel yerleri görmesi, keşfetmesi ve sahip çıkmasına, ilgili kuruluşlar ve hükümet birlikte hareket ederek ön ayak olmalıdır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın ilk amacı, Çankırı’da aslında var olan ama işlev bakımından yeterince önem kazanmamış, keşfedilip turizme dahi sunulamamış tarihi ve ören yerlerinin daha önceki kaynaklardan yararlanılarak tespit edilip kısaca tanıtılmasıdır.

Araştırmanın ikinci amacı ise; yine Çankırı’da var olan göletler, arkeolojik sitler, nekropoller, türbeler ve maneviyat açısından bizim için önem taşıyan değerlerin kısa kısa açıklanmasıdır.

Çalışmanın bir diğer amacına geçecek olursak 8 temel başlık ile insanlar için daha kolay, sıkıcı olmadan, merak uyandıracak şekilde Çankırı’da var olan değerlerin tanıtılıp keşfedilmesini ve akılda kalıcı olmasını sağlamaktır. Bu çalışma küçük broşürler halinde basılır ise Çankırı İlimizde bulunan Somut Olmayan Kültürel değerlerimizi tanıtmak için adım atmış olunabilir.

Diğer yandan sonuç ve öneriler kısmında genel olarak tanıtımdaki eksik sorunlar belirlenerek bu sorunlara çözümler bulunup Çankırı İlinin gelişmesi; tarihi, kültürel ve turizm açısından tercih edilebilmesi ve turizm gelirinin artması sağlanabilir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, turizm sektöründe tercih edilen ve günden güne gelişen kültür turizminin Çankırı İlinde ’de tanıtılarak turistler tarafından tercih edilmesine yöneliktir. Son yıllarda Türkiye’de de dış toplumlardan etkilenecek deniz, kum, güneş anlayışı dışında, doğa turizmi ve kültür turizmi faaliyetlerine ilgi artmış durumdadır.

Araştırma Somut olmayan kültürel miras kapsamında Çankırı’yı ele almış olup bu bölgenin insanların zihinlerinde bırakacağı her türlü imaj, daha önceden keşfedilmemiş olup kendi yerel halkının bile bilmediği çoğu tarihi ve kültürel mekânları tanıma fırsatını sağlayacaktır. Çankırı İlinin kendine has Yaren kültürü, Yöresel yiyecek ve içecekleri, manevi açıdan inandıkları efsaneler dikkat çekici unsur olup Çankırı’nın gezilmesi gereken bir yer olduğunu hissettirip tercih edilmesini sağlayan bilgiler sunacaktır.

Böyle bir çalışma kısa ve öz olmasından dolayı daha anlaşılır bilgiler içerdiği için, gelecek araştırmalarda kullanılacak önemli bilgileri tek bir kaynaktan sunmasından dolayı önem arz etmektedir.

1.3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırma sadece Çankırı'nın Somut Olmayan Kültürel Mirasını içeren bilgiler ile sınırlıdır. Daha önce Çankırı İlçeleri ve köyleri de dâhil olmak üzere bir kitap hazırlanmıştır fakat çok detaylı olmasından dolayı çalışmada başlık dışına çıkılmaması için 8 ana başlık oluşturularak çalışma sınırlandırılmıştır.

2. KÜLTÜR VE ALT KAVRAMLARI

2.1. Kültür Kavramı

Kültür, insanların bulundukları toplulukların yaşayış örneklerini, yapmış oldukları faaliyetleri, inanışları, gelenek ve göreneklerini betimleyen kavramdır. Kültür kelimesi, yabancı kelimeler olarak anlamına bakıldığında birçok farklı alanda kullanılmaktadır. İngilizce anlamına bakıldığında ‘Cultura’ yani ‘Yetiştirmek’ şeklinde ilk olarak tarım alanında kullanılmış, daha sonra anlam genişliği yaşayarak ‘Uygarlık ’sözcüğünün eş anlamlısı olarak kullanılmaya başlamıştır (URL-2, 2020).

Yetiştirmek, ekip biçmek anlamında kullanılan ‘Cultura’nın, ilk olarak Almanya’da 1750 yılından sonra gelişme göstermesiyle anlam kazandığı bilinmektedir (Açııcı, Ertaş & Sönmez, 2009, s.30-49).

Bilim insanları kültürün, toplumda bulunan her türlü bilgi ve birikim, ahlaki değerleri, görüş ve düşüncelerinin bütün olarak ‘Kültür’ kavramını kapsadığını savunmaktadır (Turhan, 1994, s.45).

2.1.1. Kültürün Özellikleri

Kültür görecelidir, yani her toplumun yaşayış biçimine göre kendine has oluşturduğu kültür yapısı vardır. Tarihsel özelliği ile geçmişten günümüze ulaşmaktadır. Kültür insan eseridir, insanlar kültürün öğelerini oluştururken aynı zamanda o kültürü yaşarlar. Kültür kavramı değişkendir, zaman ve gelişen teknolojiler ile değişikliğe uğrar. Maddi unsurlar daha hızlı değişir. Ayrıca toplumlarda kültürel değişim hızı birbirine göre farklılık gösterebilir.

Bir kaçını saydığımız bu öğeleri kısaca açıklayacak olursak;

Değişkendir; Kültür değişir ancak bu değişim çevreyle uyumlu olarak değişkenlik gösterir. Sosyal hayat ve talepler değiştikçe geleneksel çözümlerin sağlamış olduğu tatmin azalır ve değişir. Değişen şartlar karşısında ihtiyaçları karşılamak adına farklı yöntemler oluşturulur. Kültür, ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar ve oluşan sorunlar nedeni

ile insanların geliştirmiş oldukları yeni fikir ve buluşlara uyarak değişim gösterir (URL-3, 2020).

Toplumsaldır; Her nesil geçmişten bugüne kadar yaşamış olduğu toplumda öğrendiği her şeyi bir sonraki nesile de aktarmaktadır. Bu nedenle Dede'den toruna geçen kültür, insanoğlu için benimsediği ve yaşatmak istediği toplumun mirasıdır (URL-3, 2020).

Öğrenilir; Kültür, insanlar yaratıldıktan sonra öğrenilerek nesilden nesile aktarılarak ilerleme gösterir. Başkaları ile paylaşılmaz ise yok olur. Örnek verecek olursak; konuştuğumuz dili bilen insanlardan sonuncusu vefat ederse, bu dil kaybı ile birlikte kültürün de yok olacağına işarettir (URL-3, 2020).

Birikmiştir; Kültür birikerek ilerleme sarf eder. Eğer geçmiş bir kültür karşı tarafa çok iyi aktarılmış ve yaşatılmışsa yeni nesiller bu kültürü benimseyip tecrübelerini, kültürlerine katarak yansıtmayı başarabilirler. Gelecek nesiller kültür hakkında daha fazla bilgiye kendilerinden önce görmüş geçirmiş insanlardan aktarılan bilgiler doğrultusunda sahip olurlar (URL-2 ve 3, 2020).

Kültürün 4 bileşeni vardır;

Değerler; Hayatımızda önemli gördüğümüz her şey bizim değerlerimizdir.

Normlar; İnsanların ortaya çıkan sorunlarda nasıl davranması gerektiği ve çözümler bulmasıdır.

Kurumlar; İçerisinde değerler ve normların paylaşıldığı yapılardır.

Eserler; Oluşan kültür değerlerinden ve normlardan ortaya çıkan maddi yöndür.

2.1.2. Kültürün Temel Alt Kavramları

Üst Kültür; Bir toplumun benimsemiş olduğu genel kültür özellikleridir.  rnek: Genel olarak kullanılan Türkiye kültürü, Genel Fransız kültürü gibi... (URL-4, 2020).

Alt kültür; İnanç, dil, ahlak ve etnik köken bakımından kendilerine has özellikleri bulunan toplumların kültürüdür. Türkiye’de Aleviler, Amerika’da Kızılderili ve Zenci kültürü örnek verilebilir (URL-4, 2020).

Kültür Eşleşmesi; Birbirinden ayrı kültür biçimlerinin bir araya gelmesi ile gerçekleşen kültür münasebetidir. Kültürlerin eşleşme süreci, iki toplum içinde değişkendir bu durum kimisine göre daha hızlı veya daha yavaş seyredebilir.  rnek: Aynı bölgede oturmakta olan Türk ve Alman topluluklarının zaman içerisinde bir araya gelerek kültür alışverişinde bulunması ve birbirlerini etkilemeleri gibi... (URL-4, 2020).

Kültürel Gecikme; En sade haliyle, toplumdaki maddi kültür ve manevi kültür öğelerinin arasında oluşan değişikliklere kültürel gecikme denebilir...  rnek: Alışılmış bir durum olmamasından kaynaklı kapalı ve insan yoğunluğu fazla alanlarda yüksek sesle telefon ile konuşmak, cami gibi yerlerde cep telefonunu kapatmayı unutmak örnek verilebilir (URL-4, 2020).

Kültür Emperyalizmi; Emperyalizm, bir ülke tarafından diğer ülkenin her türlü kaynağının sömürge edilmesidir. Kültürel sömürge ise, her açıdan gelişim göstermiş ülkelerin gelişmekte olan diğer kültürleri özellikle iletişim araçları ile etkilemesi ve kendine benzetmesidir.  rnek: Batı kültürünün s m rgesini verebiliriz, Televizyon yayınları ve insanlara sunmuş olduğu filmleri ile diğer kültürel değerleri giyim, eğlence ve tüketim alışkanlıkları açısından özendirmekte ve kendine benzetmeye çalışmaktadır. Böylece Batı, TV de tanıtılmış olduğu ürünlerden daha çok maddi kazanç sağlayacaktır (URL-4, 2020).

Kültürel Benzeşim( z mlleme); Kültürün, kendi bünyesindeki azınlık kültürünü çürütmesi ve kendisine benzetmesidir.  z mlleme olağan bir şekilde oluştuğu gibi

devletin zorlaması ile de ortaya çıkabilir. Bulgaristan Türklerinin zaman içerisinde Slav Devleti dâhilinde kaybolması, Azteklerin, Meksika kültürü içine karışarak kaybolması örnek verilebilir (URL-5, 2020).

2.1.3. İçinde Yaşamış Olduğumuz Kültürün Özellikleri

Türkiye'nin kültür yapısı, tarihin derinliklerinden gelen zengin ve çeşitli kültürlerin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Türkiye, coğrafi konumu dolayısıyla farklı kültürlerin merkezini oluşturmaktadır. Tarih olarak çok eskiye dayanan Anadolu, birçok kültüre ev sahipliği yapmış ve kültürel zenginliği ender görülebilecek bölgelerden birisidir. Sahip olduğu bu zenginlik çok yakın yerleşim bölgelerinde bile kültürel çeşitliliğe sebep olmuştur (URL-6, 2020).

Türk milletinin en önemli özelliği misafirperver olmasıdır. Eve gelen misafir baş tacı edilir, kendilerini evlerinde gibi hissetmeleri için özenli çaba gösterilir. Millî değerlere çok önem verilir ve bu değerler yaşatılmak için uğraşılır. Türkiye'de bayram çok önemli bir yere sahiptir, kardeşliği ve topluluk bağına simgeler. Millî bayramlar coşku ve törenler ile kutlanır (URL-7, 2020).

Geleneksel sanat ve zanaatlar Türk kültürünün önemli diğer göstergelerindendir. Türkiye'nin her yöresinin kendisine ait üretmiş olduğu çok önemli el işleri vardır. Üretilen bu el işleri turistlerinde ilgi odağındadır. Türkiye dendiği zaman akılda ilk canlanan yöresel Türk mutfağıdır. Türk kültürü çok çeşit içeren zengin bir mutfağa sahiptir. Osmanlı'nın saray mutfağından bugüne kadar gelen tüm dünya da etkisini gösteren eşsiz lezzetler bulunmaktadır. Bu eşsiz lezzetleri tatmak isteyenler her yıl Türkiye'yi ziyaret etmektedir (URL-7, 2020).

2.1.4. Türk Kültürünün Gelenek ve Görenekleri

Kurban kesme adetleri; Askerden dönen gençler için, yeni yapılan binanın temelleri atılırken, herhangi bir dilek dilenir ve kabul olursa onun için adak kurbanı kesilir. Kurban bayramlarında kurban kesilir (URL-8, 2020).

Düğün Gelenekleri; Şuan gelişmiş teknolojiler ve batıya yöneliş yüzünden düğün gibi gelenekler eskisi gibi yaşatılmasa da hala eski kültür göreneklerini sürdüren yörelerimiz bulunmaktadır. Kız görücü usulü ile beğenilir. Daha sonra erkek tarafı kızı görmeye gider ve gelin adayı ile damat görüştürülür. İki tarafta olur derse kız tarafına dünür gidilir. Orada büyükler tarafından sözlü olarak onaylanır ve yüzükler takılır. Söz, Nişan, Kına, Baş donanma ve Düğün merasimi ile sırasıyla gerçekleştirilir.

Asker Gelenekleri; Askerlik çağına gelen gençler, akrabaları tarafından yemeklere davet edilir. Birkaç gün önceden mevlitler yapılır ve kuran okutulur. Ufakta olsa gençler arasında asker gecesi düzenlenir ve askere gidecek olan gencin serçe parmağına kına yakılır. Eski adetlerden olması sebebi ile davul zurna eşliğinde yiğit gencimiz askere uğurlanır.

Bayram Geleneklerimiz; Bayramlar Türk toplumu için çok önemli bir yere sahiptir. Bütün aile, uzaktan gelenler dâhil bayramlarda bir arada toplanırlar. Bayramlar küçükten büyüğe herkes için neşe kaynağıdır. Büyükler ziyaret edilir, tatlılar, sarmalar yenilir ve bol kahkahalı bir şekilde geçirilmektedir. Ramazan bayramı ise şekerler dağıtılır mahalle de çocuk kahkahaları yükselir kapı çalar ve şeker toplarlar. Kurban bayramı ise dayanışma bayramıdır. Kurban kesen iman sahibi kesmeyen kardeşine yardım eder tanıdık olsun veya olmasın pay olarak 7 kişiye dağıtılır.

Doğum Gelenekleri; Doğum, insanoğlunun soyunun devam edebilmesi için en önemli etkidir. Eski adetlere göre hamilelik çok gizli tutulup, bebek doğana kadar üzerinde pek durulmazmış. Hatta öyle ki doğan bebek aile büyüklerinin yanında sevilmezmiş bile... Doğum yapan kadın lohusa kabul edilir ve bebek görmeye gelenlere lohusa şerbeti ikram edilmektedir. Lohusa kadının 40ı çıkana kadar evden dışarı çıkması uygun görülmez, onu kötü enerjilerden korumak için yastığının altına bıçak ve muska koyulmaktadır. Ne kadar çok batıl inanç olarak kabul edilse de bu olayı hala yaşatmakta olan yöreler mevcuttur (URL-8, 2020).

3. KÜLTÜREL MİRAS KAVRAMI

Kültür, insanın oluşturduğu somut ve soyut her şeydir. Kültürel miras, insanoğlunun asırlar boyu emek vererek ortaya çıkarttığı ve biriktirdiği kültürel eserlerin günümüze aktarılmasının altını çizen bir olgudur. Yaşanılan çevre, kültür değerleri, ülkenin tabii kaynakları bir bütün oluşturmaktadır. Turizmde devamlılığın sağlanması için doğal ve kültür kaynaklarının koruma altına alınması gerekmektedir. 1970 yılından sonra doğal ve kültürel değerlerin korunması için yapılması gerekenler gündeme gelmiştir (1972, *Human Environment/ Stockholm Konferansı*, 1980- *Dünya Koruma Stratejisi*; 1987/ *Brundland Raporu*).

Kültürel Miras kavramı ilk olarak UNESCO tarafından kullanılmıştır. UNESCO, miras sözcüğünü: “Geçmişten almış olduğumuz, şuan bizimle yaşamakta olan ve daha sonra gelecek kuşaklara devrettiğimiz birikimlerin bütünüdür ” şeklinde açıklamaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası gerçekleşen yıkımlar ve kayıpların yaşanması kültürel miras gerçeğine olan bakış açısını da değiştirmiştir. Savaş sırasında birçok yer tahrip edilmiş ve insanlığı temsil eden hiçbir yapı kalmamıştır. Bu durum üzerine UNESCO ve Avrupa konseyi bir araya gelerek yeni çözümler arayıp, ortak kararlara varmışlardır. 1954 yılında ‘ Silahlı bir çatışma durumunda kültür varlıklarının korunmasına’ dair sözleşme imzalanmıştır. Daha sonra 1956 yılında ‘Arkeolojik konularda gerçekleştirilen uluslararası kurallar ve tavsiyeler’ adında bir sözleşme daha imzalanmıştır. 1972 yılında ise “Dünya kültürel ve doğal mirasın korunmasına dair” sözleşmesi imzalanarak, kültürel miras değerlerinin tek tek tespit edilip UNESCO’ya bildirilmesi zorunlu kılınmıştır (URL-9, 2020).

Kültürel miras, Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras olarak ikiye ayrılmaktadır. Somut kültürel miras; Arkeolojik, mimari, bilimsel-teknolojik eserleri içine alırken, Somut olmayan kültürel miras ise elimizle tutamadığımız, inançlarımız, gelenek ve göreneklerimiz, kendimize has yemek ve danslarımız ve toplum olarak var olmamızı belirleyen değerlerimizin bütünüdür (URL-10, 2020).

Kültürel mirasın sözlükte ki tanımına, 1972 yılında imzalanan sözleşme ile karar verilmiştir. Bu sözleşmede kültürel ve doğal miras aşağıdaki başlıklar şeklinde tanımlanmaktadır (Arınç, 2002, s.108).

- **Tarihi eserler**, bulunduğu yörenin tarihini yansıtan cami, han ve hamamlar, tescilli yapılar olarak örnek verilmektedir.
- **Arkeolojik eserler**, antik kentler, tiyatro alanları, tapınak ve yer altı şehirleri olarak değerlendirilmektedir.
- **Müzeler**, tarihi ve kültürel değerleri ortaya çıkartan, yaşanılmışlığın göstergesi olarak kabul edilen araç ve gereçlerin sergilendiği mekânların bütünüdür.
- **Festivaller**, yılın belirli zamanlarında yöreyi tanıtmak amaçlı yapılan faaliyetlerin tümüdür.
- **Özel günler**, dini inançlar ile ortaya çıkan törenlerdir.
- **Yöresel el sanatları**, insanların yaşamış oldukları bölge ve çevreyi göz önünde bulundurarak yapmış oldukları ağaç işlemler ve el işleri olarak örnek verilebilir.
- **Türk folkloru**, Türkler ile bütünleşmiş, her yöreye göre farklılık gösteren, turizmde oldukça önemli bir yere sahip değerlerdir.

Tablo 1. Kültürel Mirasın Sınıflandırılması

KÜLTÜREL MİRAS		
SOMUT KÜLTÜREL MİRAS		SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
Taşınmaz kültürel miras	Taşınır kültürel miras	
Mimari eserler	Resimler	Müzik
Anıtlar	Heykeller	Halk dansları
Tarihi merkezler	Kütüphane eserleri	Tiyatro
Kültürel manzaralar	Eski paralar	Törenler ve şöenler
Tarihi parklar, bahçeler	Müzik aletleri	Gelenek ve görenekler
		Geleneksel oyunlar
		Yöresel yiyecek ve içecekler

Kaynak: Aslan ve Ardemagni, 2006.

3.1. Kültürel Mirasın Önemi

Önem kazanmış sektörlerden birisi olan turizm, insanların ekonomik durumları ve sosyal faaliyetlerine göre değişiklik gösterir. Bu değişimler farklı turizm dallarına geçiş sağlamaktadır. Daha önceleri yoğun olarak sahil turizmi tercih edilirken şuan da eko turizm ve kültürel turizme ilgi artmaktadır. Kültürel miras kaynaklarının, benzersiz doğası turistik yerlerin tercih edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kültürel miras alanları turiste bilgi vererek, bu bilgiyi kontrol etme gücünü de vermektedir (Apostolakis, 2003).

Günümüzde kültürel mirasa bağlı değerlerin bu kadar ilgi görmesi, insanlarda ortaya çıkan nostalji duygusu ve küreselleşme etkeni ile meydana gelmiştir. Geçmişine sahip çıkma duygusu, insanın kimliğini koruma olgusunu oluşturmakta ve değer verdiği kültür sembolleri anlam kaynağı olarak önem taşımaktadır.

Kültürel miras odaklı yönelmedeki ilgiyi arttıran ikinci etkende varlığını hissettiren küreselleşmedir. İnsanların toplum olarak küreselleşmeden etkilenmesinden dolayı yöresel alanların, kültür ve tarih açısından değeri yükselmiştir. Küreselleşme, sanayinin gerilemesine neden olmuştur. Durum böyle olunca sanayileşme sonrası kalan inşaatlar ve binalar kültürel miras turizmi açısından görülmesi gereken mekânlar haline gelmiştir. Kültürel Miras turizminin bu kadar popüler olmasının sebeplerinden biri de toplumda meydana gelen sosyal değişimdir. Toplumda yaşanan sosyal değişimi Batılı ülkelerden kaynaklı olarak başlamış ve turizm çeşitliliği adına insanlara farklı kültürler yaşatmak için sosyal programlar çoğaltılarak kültürel mirasa olan önem özendirilmiş ve tercih sebebi olmuştur.

Yaşanılan sosyal değişim sebebi ile Batı ülkelerinde ‘ yeni orta sınıf’ diye isimlendirilen betimlemeler ortaya çıkmıştır. Yeni orta sınıfının ortaya çıkış sebebi aslında eğitim, meslek ve tüketme alışkanlıkları açısından kişilerin kendilerini farklı bir yapıda gösterme isteklerinin sonucudur (Aliağaoğlu, 2004: 52).

Tablo 2. Kültürel Miras Turizminde Sınıflandırma

Türü	Verilebilecek örnekler
Üst sınıf, kurumsallaştırılmış kültür	Müzeler, sergiler ve tiyatro gibi kültür yapısını ayakta tutan mekânlar
Alt sınıf(Halk), tanınmış kültür	Eğlence, kitle iletişim araçları, çeşitli faaliyetler, yiyecek ve içecek, el işlemleri, gelenekler
Etnik ifadeler	İnsanı betimleyen her kavram (dil, öğrenim, inanç, giyim, süsleme, lehçe)

Kaynak: Fagence, 2003: 57

3.2. Kültürel Mirasın Korunması

Kültürel miras, geçmişle gelecek arasında köprü kuran, nesiller arası iletişimin aktarılmasını sağlayan en önemli unsurdur. Kültürel değerlerin kaybediliyor olması, yaşanan topluluktaki bağ eritmekte, insanların geçmişte hangi kültürel topluluğa ait olduğunu bilmemesinden kaynaklı olarak benlik kaybı duygusunu dışarıya vurmaktadır. Kültürel mirasın korunması, ulusların kimlik sorunu problemlerinin temelini oluştururken, kültürel olguların insanlığın ortak mirası olduğu ve bu geçmişten geleceğe aktarılan mirasın korunması gerektiği de unutulmamalıdır (Kiper, 2006: 15).

Tarihi çevreyi korumadaki amaç, tarihin izlerini taşıyan yerleşimleri kurtararak, kültürel mirasın şuan ki yaşayış biçimi ile bir arada bulunmasını sağlamaktır. Yaşamış olduğumuz zamanda tarihi çevre, geçmişte var olmayan dokunulmazlık ve kültürel statüye ulaştığı için koruma altındadır. Bugün tarihi yapıları oluşturan değerlerin işlevselliğinden daha çok güzelliği ile beraber kültürü yansıtan olguların ortaya çıkartılması ve gelecek kuşaklara aktarılması daha fazla önem taşımaktadır (Kâhya, 2004: 57).

Avrupa yazınlarında, tarihî eser alanların korunma altına alınmasının başlangıç süreci 17. y.y.'a dayanmaktadır. Tarihi eserleri korumak için çalışmalar ilk olarak Rönesans döneminde, İtalya'da keşfedilen antik kalıntılar ve anıtların korunması ile yapılmıştır. 1624–1750 yılları aralığında, İtalya Yarımadası'nın işgal edilmesinden sonra kültürel mirasın korunması gerektiğine dair sekiz adet yasa çıkartılmıştır.

Korumanın yasallaştığı bir diğer bölge ise İskandinavya'dır. İskandinavya bölgesinde kültürel mirası koruma çalışmaları, krallığa ait antika, altın ve gümüşlerin muhafaza edilmesiyle başlamıştır (Saraç, 2003: 6).

Türkiye'de kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar 19.yüzyıl sonlarında başlamıştır fakat ortadaki sorunlara yeterli çözümler bulunamamıştır. Kentleşmeye verilen öncelik, tarihi yapıların korunmasını ikinci sırada bırakmış, yapılacak olan uygulamaların somut olarak başlayamamasına sebep olmuştur (Yücel & Gülersoy, 2006: 4).

4. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

4.1. Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)

Somut Olmayan Kültürel Miras; bir arada yaşayan halkın, kimi durumlarda kişilerin, betimlemeler, anlatımlar, bilgi ve birikimler, becerilerle ortaya çıkan araç ve gereçler, tarihi yansıtan kültürel mekânlar olarak UNESCO tarafından SOKÜM olarak tanımlanmaktadır (URL-11, 2020).

Somut olmayan kültürel miras ifadesi, UNESCO'nun kültürel mirasın korunması gerektiğine dair yapmış olduğu çalışmalar ve sözleşmeler ile ortaya çıkarak yaygınlık kazanmıştır. Bu ifadenin ortaya çıkması UNESCO içinde uzun zaman almıştır. 1972 yılında imzalanan 'Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi' ile kültürel mirasın somut olduğu açıklanmış, 2003 yılında 'Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması' adlı sözleşmenin hazırlanmasında ve adının konulmasında etkili olmuştur (Oğuz, 2013).

Somut olmayan kültürel miras, hassas ve doğal olmasından kaynaklı olarak, savunmasız durumdadır. Kültürel mirası ortaya çıkartanlar, sosyal ve bölgesel koşullara uyum sağlayan hızlı değişim gösterebilen sanatçılardır.

Somut olmayan kültürel miras kavramı, halkın yaşayış biçimlerini kapsar. Yani sözel anlatımları, gelenek ve görenekleri, elleri ile işlemiş oldukları sanat eserleri somut olmayan kültürel miras olarak değerlendirilir. Kültürel mirasın korunması için ilk sözleşme 1954 yılında imzalanan 'Silahlı çatışma durumunda kültürel mirasın korunması' adlı sözleşmedir. UNESCO, kültürel mirasın korunması için bir diğer önemli belgesini 14 Kasım 1970 yılında 'Kültür varlıklarının kanunsuz ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin önlenmesi ve yasaklanması için alınacak tedbirler' ile ilgili sözleşmesi ile bildirmiştir (Oğuz, 2013).

1970 yılından itibaren UNESCO Türkiye Milli komisyonu (UTMK), Kültür ve Turizm Bakanlığı bir araya gelerek somut olmayan kültürel mirasın korunması gerektiğini anlatmaya çalışmış, bunun için üniversiteler dâhil bütün kuruluşlar ellerinden gelen çalışmaları yapmışlardır. Türkiye'de SOKÜM ile ilgili işlemleri

UTMK danışmanlığı ile birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı bir arada yürütmektedir (Atasoy, Özem, 2019, s.1091-1105).

SOKÜM ‘ün Kapsadığı Alanlar:

- A) Sözlü gelenekler ve anlatımlar: SOKÜM’ün aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören kullanılan dil ile birlikte destanlar, halk efsaneleri, atasözleri
- B) Gösteri oyunları: Karagöz ve Hacivat, Kuklacı gibi halkı yaşatan oyunlar
- C) Toplumsal törenler: Kına geceleri, Düğün ve nevrüz gibi kutlamalar
- D) El sanatları geleneği: Toplumun kültürel değerlerini yansıtan bütün değerleri SOKÜM içermekte ve yansıtmaktadır.

4.2. Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Mirası

Kültürel çeşitliliği ve zenginliği göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de somut olmayan kültürel miras listesinin oluşturulması çok büyük bir öneme sahiptir. Türkiye kendi durumuna uygun somut olmayan kültürel miras dokümanlarını belirlerken dünyadaki iyi örnekleri ele almaktadır. UNESCO SOKÜM listelerine kaydettirilmek üzere belirlenen öğeler de ulusal dokümanlar arasından seçilmektedir. 2014 yılı Ekim ayı itibari ile UNESCO somut olmayan kültürel miras listesine Türkiye’nin 11 adet kültür değerini kaydetmiştir. Bu değerlerden birkaç örnek verecek olursak; Türk kahvesi kültürü ve geleneği, Yufka yapıp paylaşma kültürü ve Keşkek geleneğini örnek sayabiliriz (Güneş, Gül & Ulusoy, 2019).

Günümüzde Dünya Miras Listesinde 161 ülkeden 1007 varlık yer almaktadır; bunların 197’si doğal, 779’u kültürel, 31 tanesi ise karışık (doğal ve kültürel) özelliğe sahiptir. Türkiye’ye ait 13 adet somut olmayan kültürel miras niteliğinde eseri bu listede bulunmaktadır (URL-12, 2020).

Tablo 3. UNESCO SOKÜM Miras Listesinden Birkaç Örnek

UNESCO Dünya Miras Listesi Türkiye		
Kültürel Varlık	Yıl	Bulunduğu Şehir
Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası	1985	Sivas
Ayasofya, Küçük Ayasofya, Zeyrek Camii	1985	İstanbul
Safranbolu Şehri	1994	Karabük
Troya Arkeolojik Alanı	1998	Çanakkale
Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi	2011	Edirne
Çatalhöyük Neolitik Alanı	2012	Konya
Efes	2015	İzmir
Göbeklitepe	2018	Şanlıurfa

Kaynak: URL-13, 2020

4.2.1. İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası

Somut olmayan kültürel mirası gözle görülebilir hale getirmek için ilk önce insanlara tanıtmak ve kültürel çeşitliliğe saygı duymayı aşılacak gerekmektedir. Taraf devletlerin isteği üzerine UNESCO temsili bir liste hazırlamıştır bu listede olan geleneklerin bir kaçını sayacak olursak; 2008 yılında listeye giren Meddahlık, Semazen törenleri, Karagöz ve Hacivat oyunları birer örnek olarak verilebilir (Güneş & Ulusoy, 2019)

4.2.2. Doğal ve Kültürel Miras Alanları

Dünya’da kültürel ve doğal mirasın korunması için 1972 yılında bir sözleşme imzalanmıştır. Kültürel miras bu sözleşmede kültürel ve doğal miras olmak üzere iki ana başlıkta incelenmektedir. Sözleşmede, kültürel miras başlığı adı altında yazıtlar ve sit alanları, doğal miras başlığında ise kendiliğinden oluşan yapılar, hayvan ve bitki kalıntılarının bulunduğu bölgeler, yaşamsal oluşumlar yer almaktadır (Basat, 2013).

5. ÇANKIRI İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

5.1. Çankırı

Çankırı, binlerce yıllık tarihi, kendine has tabiatı, zengin kültür varlıkları ve en önemli kaynağı Tuz Mağarası ile İç Anadolu’da bulunan küçük illerimizden birisidir. Halkı sıcakkanlı, yardım etmeyi seven, samimi insanlardır. Arkeolojik çalışmalar yapılan Çankırı’da kültür varlıklarının zenginliği tespit edilmiştir. Çankırı İli, sanayileşme açısından geri kalmış, elinde bulunan kaynakları tanıtmaya olanağı bulamamıştır. Doğal kaynakları ekonomik açıdan Çankırı İli’ni güçlü yapmamaktadır. Tarım ve hayvancılık gelişmiş olsa da bir şehri güçlü yapan sanayileşmedir ancak Çankırı’da sanayiye dayalı bir ekonomi elde etmek için yeterli kaynak bulunmamaktadır (Gökmen, 2007).

5.2. Çankırı İli’nin Tarihçesi

Çankırı, yerleşimlerini Orta tunç Çağın’da yapmıştır. Merkez ve ilçeleri dâhil olmak üzere 35 adet tunç çağına ait anıtlar ve nekropol alanı olduğu tespit edilmiştir. Bu alanların çoğu MÖ 2000’li yıllara ait krallık döneminden kalmaz. Özellikle din merkezi olarak anılan İnandık mevkii arkeolojik ve fizyolojik buluntular olduğu için en önemli bölgelerdendir (Özgüç, 1988).

Çankırı’nın adı batılı bazı seyyahlar tarafından ‘Çangırı’ veya ‘Çengiri’ olarak ifade edilmiştir. Şehir Gangra isimli bölgenin yerinde kurulmuştur. Daha önceleri Paflagonya ’ya bağlanmıştır. Sıralı olarak Pontus daha sonra Galatia’ya dâhil edilmiştir. Emeviler döneminde İslam ordusu Çankırı kalesine saldırsa da bu kaleyi ele geçirememişlerdir (URL 14, 2020).

Büyük Selçuklu hükümdarı, sultan Alparslan Anadolu’yu fethetmesi için Emir Karatekin isimli komutanını görevlendirmiştir. İlk önce Sinop İli’ni daha sonra Çankırı’yı fethetmesini emretmiştir. Bazı kaynaklara göre 1074 bazı kaynaklarda ise 1082 yılında Çankırı’yı fethettiği yazmaktadır. Emir Karatekin ölümüne kadar Çankırı’da çeşitli görevlerde bulunmuştur. Daha sonra Çankırı’da vefat etmiştir ve

türbesi Danişmentliler tarafından tuğla ve molozlar ile Kale'ye inşa edilmiştir(URL 15, 2020).

5.3. Çankırı İli'nin İklimi, Bitki Örtüsü ve Yabani Hayatı

Çankırı, İç Anadolu bölgesinde bulunduğu için kırsal bir iklim etkisi hâkimdir. Kış mevsimleri soğuk ve sert geçerken, yaz mevsimi ılık olacak şekilde geçmektedir. Bitki örtüsü, tahıl, ot çeşitleri ve yemelik kullanılan bakliyalardan oluşmaktadır. Sulak arazilerde ağaç çeşitliliği daha çok görülmektedir. Elma bahçeleri, üzüm bağları ve ayva ağaçlarına sahip elverişli zengin toprakları bulunmaktadır. Hayvan çeşitliliği fazla değildir, sıradan her ilde görülen tavşan, yaban domuzu, tilki, küçükbaş ve büyükbaş hayvan türleri mevcuttur (URL 16, 2020).

5.4. Çankırı'da Turizm

Nüfusun hızlı artması ve göçlerin plansız olarak yapılması çarpık kentleşmeye yol açmış, şehir merkezindeki kültürel dokunun bozulmasına neden olmuştur. Kültürel ve doğal güzelliklerin hasar görmesi turizmin oluşmasında olumsuz izler bırakmaktadır (Kuter, 2007). Turizm, ekonomik ve sosyal hareketliliği içine alsın da gösterdiği hızlı gelişim arkasında kirlenmiş, yıpranmış bir çevre bırakmaktadır (Erdoğan & Uslu, 2003).

Tarihi yapıları, doğal tabiatı göz önünde bulundurulduğunda kültürel açıdan Çankırı turizm sektöründe gelişim sağlayabilir. Sahip olduğu kaynakların tanıtılması, turizme kazandırılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Çankırı ili ve ilçelerinde bulunan ve turizme kaynak oluşturabilecek nitelikte olan yerler incelendiğinde ortaya çıkan turizm çeşitleri şunlardır;

Av Turizmi: Birbirine paralel olan Köroğlu ve Ilgaz dağı sınırları içerisinde tavşan, tilki, keklik ve yaban ördeği gibi hayvanların avlanması kontrollü bir şekilde yapılmaktadır (Anonim, 2002).

Dağ ve Kış Turizmi: Doruk Mevkii'nde bulunan Ilgaz dağı ve Yıldıztepe kayak merkezinde, tırmanma, yürüyüş, piknikler ve kayak faaliyetleri yapılmaktadır.

Tarih ve Kültür Turizmi: Genel olarak Roma ve Bizans Dönemlerine ait olan ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nce tescil edilen arkeolojik alanlar kapsamında Çankırı'da Merkez ve ilçeleri dâhil olmak üzere 230 adet kültür varlığı bulunmaktadır (Anonim, 2005a).

İnanç Turizmi: Çankırı ili merkezi ve ilçeleri dâhil olmak üzere inanç turizmi için önemli mekânlar bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını sayacak olursak; Emir Karatekin Bey Türbesi, Hoş İslamlar Türbesi, Hacı Murad-ı Veli Türbesi ve Fethiye Türbesi bulunmaktadır (Anonim, 2005b).

Sağlık Turizmi - Termal Turizm: Maden suları ve yer altı kaynakları zengin olan Çankırı İlinde 20 adet termal tesis bulunmaktadır. En önemli ve en çok tercih edilen Kurşunlu İlçesinde bulunan çavundur termal kaynağıdır. Bünyesinden saniyede 47 litre su çıkmaktadır, alkalik bakımından zengin olan bu su çeşitli solunum yolu hastalıklarına iyi geldiği için tercih edilmektedir (Anonim, 2005b).

5.4.1. Ilgaz Dağı Kış Turizm Merkezi

Kastamonu ve Çankırı illeri arasında bulunmaktadır. Kastamonu il merkezine mesafesi 40 kilometredir. Ilgaz dağı, yılın birkaç ayı dışında hep karlarla kaplıdır. İçerisinde Ilgaz dağı milli parkını da bulundurmaktadır. Kış sporları için önemli ve tercih edilen turizm merkezlerindendir. 2 adet büyük kayak tesisi bulunan turizm merkezinde, kamu ve özel sektör tarafından işletmesi yapılan 8 adet tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin mevcut yatak sayısı 1338'dir. Milli park içerisinde piknik, avlanma ve yürüyüş gibi birçok aktivite yapılabilmektedir (URL-17, 2020).

Şekil 1. Ilgaz Dağı Kış Turizm Merkezi (URL-18, 2020)

5.4.2. Tuz Mağarası

Çankırı Tuz Madeni, dünyanın en eski ve en büyük tuz madenlerinden biridir. Bulunan Mağarada yaklaşık 5 bin yıldır tuz üretilmektedir. Çankırı'nın merkez ilçesine bağlı olan Balıbağı köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Çankırı tuz mağarası Hititler döneminden kalma yapılar arasındadır. 1938 yılında işletilmeye başlanmıştır. Tuz Mağarası Çankırı Belediyesi'ne devredildikten sonra vatandaşlardan gelen talepler üzerine içeride yapılan temizlik, tadilat ve aydınlatma işlemleri yapılarak geçici olarak ziyarete açılmıştır. Mağarayı turizme kazandırmak adına içerisinde galeriler oluşturularak tuzdan yapılmış çeşitli heykeller, tuz ile bozulmadan kalan hayvanlar ile şuan ziyaret açıktır. Tuz Mağarasının en önemli özelliği sağlık açısından tercih ediliyor olmasıdır.

Tuz bilinen en eski antiseptiktir. İşlem görmemiş tuzun akciğerlerde bulunan mikroba faydalı olduğu söylenmektedir. Tuz tedavisi son dönemlerde 'Haloterapi' olarak adlandırılmakta ve sağlık turizmi açısından son dönemlerde tercih edilmektedir. Çankırı'da bulunan tuz mağarası da içerisine girildiği andan itibaren nefes açıcı ve ferahlama sağlamaktadır.

Üst solunum yollarına iyi geldiği ve tedavi sağladığı bilinen tuz için, tuz mağarasına ulaşım biraz zordur bu yüzden işlenmiş olarak lambalar üretime geçirilmiş her memlekete gönderimi sağlanmaktadır (URL-19, 2020).

Şekil 2. Tuz Mağarası ve Galerileri (URL-20, 2020)

5.4.3. Ilgaz Dağı Milli Parkı

Ilgaz dağı milli parkı, doğa turizmi ve kültürel açıdan çekiciliğe sahiptir ve bu sebepten koruma altına alınmıştır. Bulundurduğu kaynaklar ulusal ve uluslararası nitelikte olduğu için, 02.06.1976 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Orman örtüsünü İğne yapraklı ağaçlar oluşturmaktadır. Gökmar, Sarıçam, Karaçam gibi ağaç türleri de alanın içinde bulunmaktadır. Alan yıl boyunca eğitim, turizm ve spor açısından ziyaretçilere farklı imkânları bir arada sunmaktadır. Milli park içerisinde 8 adet tesis bulunmaktadır. Yeşilin her tonu yaz mevsiminde eşsiz bir görüntü sunarken, kış mevsimi karlar ile beyaza kaplanan milli park daha da çekici hale gelmektedir (URL-21, 2020).

Şekil 3. Ilgaz Dağı Milli Parkı (URL-22, 2020)

5.4.4. Kadınçayırı Tabiat Parkı

Ilgaz ilçesinde bulunan park 2012 yılında ‘Tabiat Parkı’ olarak ilan edilmiştir. Parkın içerisinde 211 adet çeşitli bitki topluluğu ayrıyeten 45 adet endemik bitki türü

mevcuttur. Birçok hayvana da ev sahipliği yapan tabiat parkı gezmek ve piknik yapmak için ideal bir alandır. Turizm merkezlerine konum olarak oldukça yakındır. (URL-23, 2020).

Şekil 4. Kadınçayırı Tabiat Parkı (URL-24, 2020)

5.4.5. Çavundur Termal Kaynağı

Kurşunlu ilçesinin çavundur beldesinde bulunmaktadır. Bünyesinden saniyede 47 litre su çıkmaktadır. Çevresinde 3 adet tesisi bulunmaktadır. Termalden çıkan su alkalik özelliği bulunmasından dolayı kür olarak tüketilir ve çeşitli hastalıklara iyi geldiği söylenmektedir. Sodyum iyonu içermesi, üst solunum yolunda oluşan rahatsızlıkları giderilmesi için havayı içine çekerek tedavi yöntemi olarak tercih edilmektedir (URL-25, 2020).

Şekil 5. Çavundur Termal Kaynağı (URL-26, 2020)

5.4.6. Bayramören Yamaç Paraşütü

Coğrafi yapısının elverişli olmasından dolayı uçuş sporlarına ev sahipliği yapan Bayramören paraşütçülerin gözde mekânlarındandır. 2009 yılından itibaren Türkiye

şampiyonası hazırlık yarışmaları ve dünya kupası için düzenlenen aktivitelere ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede arkeolojik kazılarda yapıldığı takdirde tarihi eser ve kalıntılara rastlanması mümkün olduğu söylenmektedir.

Şekil 6. Yamaç Paraşütü (URL-27, 2020)

5.5. Çankırı İli'nin Kültürel Yapısı

Çankırı, değişen zamana ayak uydurmuş, yeniliklere kapısını açmış ancak özünü kaybetmeden gelenek ve göreneklerine sahip çıkan nadir illerden birisidir. Merkez ilçe ve köyleri dâhil olmak üzere kapalı toplum özelliği görülmektedir. Yani değerlerine önem veren, eski kültürü de göz önünde bulundurarak saygı çerçevesinde yaşamaktadırlar. Büyüklerin yanında bacak bacak üstüne atılmaz, baba gelmeden sofrada yemeğe başlanmaz, çok açık kıyafetler giyilmez ayıplanır. Düğün, bayram ve milli günlerde halk bir araya toplanır, herkes birbirine yardım etmek için büyük çaba sar eder. Saygı, sevgi, şefkat ve yardımlaşma insanlar arasında hala devam etmektedir. Misafirperverlikleri dışarıdan gelen insanları da etkisi altına almaktadır. Komşuluk ilişkileri küçük mahalle aralarında hala yaşatılmaktadır. Binalar topluluğu arasında küçük gecekondular da bulunmakta ve buralarda insanlar iç içe yaşamaktadırlar.

6. ÇANKIRI İLİ'NİN SOMUT KÜLTÜREL MİRASI

6.1. Sosyo Kültürel Yapılar

6.1.1. Ahşap Tarihi Çankırı Evleri

Genel görüntüleri ile Beypazarı evlerini andıran dış görüntüsüne sahiptirler. En fazla 3 kattan oluşmaktadır. Daha önceleri Han olarak kullanılan bu evlere konaklamak için gelenler alt kata atlarını bağlayıp, üst katı ise dinlenmek için kullanıyorlardı. Evlerde bütün kapılar avlu denilen bahçe kısmına açılmaktadır. Tuvalet genelde avlu içinde bulunmaktadır. Belediye tarafından 2018 yılında yapılan çalışma ile restore edilmiştir. Uzun yol ve Karataş hamamı mevkiinde bulunmaktadır. Birçoğuna işlevsellik kazandırılmış, restoran, müze ve araştırma müzesi olarak kullanılmaktadır (URL-28, 2020).

Şekil 7. Tarihi Çankırı Evleri (URL-29, 2020)

6.1.2. Çankırı Müzesi

9 Haziran 1972 tarihinde kurulmuştur. Sergiye başladığı zamanlarda 116 parça eser bulunmaktaydı. İlk önce halk eğitim merkezinin birinci katında faaliyet göstermekteydi. Halk eğitim binasının yıkılması sebebi ile geçici olarak Çankırı lisesinde hizmet verdi. Eser sayısının sürekli artması nedeniyle bulunduğu yerler yetersiz gelmeye başladı ve 2017 yılında eski hükümet konağı restore edilerek Çankırı Müzesi kalıcı olarak orada faaliyete geçirildi.

Müzede 3 adet salon bulunmaktadır; Arkeoloji, etnografya ve paleontoloji, bu salonlarda roma ve doğu roma dönemlerini yansıtan eserler kronolojik sıra ile sergilenmektedir (URL-30, 2020).

Şekil 8. Çankırı Müzesi (URL-31, 2020)

6.1.3. Tarihi Çamaşırhane Müzesi

Mahalle arasında yıkıntı ve bakımsız halde bulunan bir binaydı. 2014 yılında tadilat çalışmaları yapıldı ve bina yıkık görüntüsünden kurtarıldı. Daha sonra belediye tarafından 2016 yılında müzeye dönüştürüldü. Kent dokusunu yansıtan müzede eskiden kadınların çamaşır yıkamak için kullandıkları malzemeler ve kadın mankenler bulunmaktadır. Ziyarete açık olan Müze herkesin ilgisini çekmektedir (URL-32, 2020).

Şekil 9. Tarihi Çamaşırhane (URL-32, 2020)

6.1.4. Taş Mektep

İlk adı İdadi Mektep'tir.1886 yılında okul olarak inşa edilen bina, Çankırı Merkezde bulunmaktadır. Binayı bu kadar önemli kılan özelliği Atatürk'ün şapka devrimi için çıktığı gezi sırasında burada konaklamasıdır. 31 Ağustos 1925 gecesi konuk olduğu derslik 'Atatürk Odasına' dönüştürülerek ziyarete açılmıştır (URL-33, 2020).

Şekil 10. Taş Mektep (URL-34, 2020)

6.1.5. Çan Saati

II. Abdülhamit zamanında başlayan saat kulesi uygulaması Çankırı İlin 'de de ilgi görmüş ve Çankırı'nın ilk mahallelerinden olan Sarı baba mahallesinde yerini almıştır. Özel olarak İsviçre'de yapılmış, 1866 yılında Çankırı'ya getirilmiştir. Kare ve dikdörtgen gövdesi bulunan saat 15 metre yüksekliğe sahiptir. Şuanda kullanılmamaktadır ancak Çankırı'da çok eski bir geçmişe sahip olduğu için tarihi eser niteliği taşımaktadır (URL-35, 2020).

Şekil 11. Saat Kulesi (URL-36, 2020)

6.1.6. Çivitçioğlu Medresesi

Medrese olarak kullanılan bina 17.yüzyılda inşa edilmiştir. Bina avlu içinde, iki kattan oluşmaktadır. Ahşap revakları bulunan medresede, yaz aylarında gözlemeler yapılır ve çay bahçesi şeklinde hizmet vermektedir. Odalarından birisinde tuz ile tedavi yapılmaktadır. Diğer odalarında eski dikiş aletleri, tedavilerde kullanılan ameliyathane eşyaları, berber malzemeleri ve yöresel ürünler sergilenmektedir (URL-37, 2020).

Şekil 12. Çivitçioğlu Medresesi(URL-38, 2020)

6.1.7. Karataş Hamamı

17. yüzyılda Çankırı valisi Ali Bey tarafından inşa ettirilmiştir. İki bölümü bulunan hamamda, erkekler ve kadınlar hamam hizmetinden faydalanmaktadır. Yapımında kesme taş ve tuğlalar kullanılmıştır. Orta kısmında halvet ve birer kubbe bulunmaktadır. Şuan haftanın belirli zamanlarında hizmet vermektedir (URL-39, 2020).

Şekil 13. Karataş Hamamı(URL-40, 2020)

6.1.8. Dini (Manevi) Yapılar

6.1.8.1. *Sultan Süleyman (ULU) Cami*

Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1558 yılında Sadık kalfaya yaptırılmıştır. Kare planı olan camide bir tam kubbe dört adette yarım kubbe bulunmaktadır. Kubbeler, duvarlara kemer ile oturturulmuştur. Çankırı’da bulunan en eski ve ilk camilerdendir. Hat örnekleri ve rokoko desenleri ile süslenmiştir. Mihrabı zengin bir görünüme sahip olan cami 2015 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir (URL-41, 2020).

Şekil 14. Sultan Süleyman Cami(URL-42, 2020)

6.1.8.2. *Taşmescid*

Selçuklular döneminden kalan bir eserdir. Şifahane olarak Cemaleddin Ferruh tarafından 1235 yılında yaptırılmıştır. Tekkelerin kapatılması sebebiyle şifahane de hizmete kapatılmıştır. Darulhadisi, iki katlı olacak şekilde kesme taşlardan yapılmıştır. Arazinin yapısından kaynaklı çoğu yeri hasar görmüş ve sadece molozlar kalmıştır. Taşmescit’in bu kadar önemli olması bünyesinde çok önemli iki figürü barındırmasıdır. Bir tanesi ‘ Tıp sembolü’ diğeri ise ‘Eczacılık sembolü ’dür. Bu taş semboller şuanda Çankırı Müzesinde sergilenmektedir. 2017 yılından beri tadilatla olan Taşmescit eski görünümüne kavuşturulmuş, ışıklandırılmıştır fakat şuan hizmet vermemektedir (URL-43, 2020).

Eczacılık Sembolü

Tıp Sembolü

Şekil 15. Taşmescid (URL-44, 2020)

6.1.8.3. Emir Karatekin Türbesi

Danışmentliler döneminde tuğla ve moloz taşlarla Çankırı Kalesine inşa edilmiştir. 14.yüzyıl eserleri arasında yer almaktadır. Emir Karatekin Bey, eşi ve 2 çocuğunun mezarı burada bulunmaktadır. Emir Karatekin Bey Çankırı fatihi olmasından dolayı türbe önem arz etmektedir (URL-45, 2020).

Şekil 16. Emir Karatekin Türbesi(URL-46, 2020)

6.1.8.4. Toprak Baba Türbesi

Türbede kimin yattığı ve tarihi meçhuldür. Herhangi bir mimari ve sanat değeri özelliği bulunmamaktadır. Dış duvarları yeşil renk badanalı düz bir yapıdır. Düz bir yapı olmasına rağmen Salı günü kadınlar tarafından gidilir dua edilir ve bu 7 Salı gidilmek üzere gerçekleştirilir. 7 Salı günü toprak babaya gidip dua edildiği zaman duaların kabul olduğu söylenmektedir (URL-47, 2020).

Şekil 17. Toprak Baba Türbesi(URL-48, 2020)

6.1.8.5. *Pir-i Sâni Türbesi*

18.yüzyıldan kalma eserlerden olduğu bilinmektedir. Çerkeş ilçesinde bulunan türbe, taşlardan yapılmış kubbeli bir yapıdır. Pir-i Sani olarak adlandırılan Hacı Mustafa Efendidir. Kerametleri ve uğuruna inandıkları için türbesi sıkça ziyaret edilmektedir. Şabaniyye koluna yenilikler getirmiş ve işlerinde kolaylık sağladığı için Pir-i Sani hazretleri olarak tanınmıştır. 18 halife yetiştirmiştir (URL-49, 2020).

Şekil 18. Pir-i Sani Türbesi(URL-50, 2020)

6.1.8.6. *Hoşislamlar Hamza Sultan Türbesi*

Bu türbede, Hamza Sultan Hazretleri hayatta olduğu zamanlarda ruh ve sinir hastalığı olanları tedavi edip iyileştirdiği söylenmektedir. Hastalığı olan kişi türbeye gelip 2 rekât şükür namazı kılıyor daha sonra ne hastalığı varsa onun iyileşmesi için niyet edip burada yarım saat uykuya yatıyor. Uyuduğu sırada Hamza Sultanın rüyasında ne yapması gerektiğini, okuması gereken ayet ve duaları hastaya anlattığı ve daha sonra hastanın iyileştiği söylenmektedir (URL-51, 2020).

Şekil 19. Hoşisamlar Türbesi(URL-52, 2020)

6.1.9. Arkeolojik Sitler

6.1.9.1. Çankırı Kalesi

Çankırı'nın merkezi olan Kale kuzey cephede bir tepe üzerine inşa edilmiştir. Tepede olması sebebi ile şehre hâkim bir yapıdadır. 4 büyük (Bizans, Roma, Danişment ve Osmanlı) gibi devlet dönemi geçirmiş olan Kale oldukça sağlamdır. Görünüm olarak kaleyi andırmasa da birkaç sur kalıntısı hala mevcuttur. Kaledeki en önemli yapı Emir Karatekin Bey'in türbesidir. Belediye tarafından yapılan çalışmalar ve çevre düzenlemeleri ile Kale şuan yaz mevsimlerinde piknik alanları ve Cam terası sayesinde turizm açısından sıkça ziyaret edilmektedir (URL-53, 2020).

Şekil 20. Çankırı Kalesi(URL-54, 2020)

6.1.9.2. Sakaeli Kaya Mezarları ve Peri Bacaları

Roma ve Bizans dönemlerine ait olan Peri Bacaları ve Kaya Mezarları Orta ilçesinde bulunmaktadır. Köyün güneyinde dik inen yamaçlarında kendiliğinden oluştuğu söylenmektedir. Mezarların o dönemler düşmandan saklanmak için kullanılan mağaralar olduğu bilinmektedir. Kendiliğinden oluşan bu yapılar ilginç görüntüler

olmasından dolayı ilgi görmektedir. Herhangi bir işlevselliği söz konusu değildir (URL-55, 2020).

Şekil 21. Sakaeli Kaya Mezarları ve Peri Bacaları Oluşumu (URL-56, 2020)

6.1.9.3. Balıbağı Nekropolü

Balıbağı Köyü Çankırı'nın 20 km. doğusunda bulunmaktadır. Bölge son derece engebeli bir yapıda olup, yüksek tepeler, derelerle bölünmüştür. Arazi içerisinde ulaşım patikalarla sağlanmaktadır. Bölgede daha önce yapılan kurtarma kazıları sonucu müzeye eserler getirilmiş ve geniş bir mezarlık alanı olduğu tespit edilmiştir. Küp ve taş sanduka mezarlar iç içe aynı alanlarda bulunmuştur. Nekropol alanında aynı çağa tarihlenen iki ayrı seviyede gömü yapılmıştır. Höyüğün Roma Dönemi Kalkolitik Çağ'dan kalmış olduğu ve Klasik Dönem sonuna kadar kullanıldığı bilinmektedir (URL-57, 2020).

Şekil 22. Balıbağı Höyüğü ve Nekropol Alanı(URL-58, 2020)

6.1.3.4. AğlayanKaya Mezarlık Alanı

Çankırı Kalesinin 786 rakımlı yamacı üzerinde yan yana bulunan 3 adet kaya mezarından oluşmaktadır. Çimento kayaçlar oyularak iç kısımlarını mezar alanı olarak kullanmışlardır. Giriş ve çıkışlar küçük deliklerden yapılmaktadır. Mimari özellikleri açısından incelenmiş olup Roma Dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalara göre mezarlarda insan iskeleti parçaları dışında bir kalıntı bulunamamıştır (URL-59, 2020).

Şekil 23. Ağlayankaya Mezarlık Alanı (URL-60, 2020)

6.1.9.5. Hüyük Köyü Yeraltı Şehri

Orta ilçesinde bulunan höyük köyünde yer almaktadır. Milattan sonra 5.yüzyıllarda, insanların savaş saldırılarından kendilerini koruyabilmek ve ibadetlerini yapabilmek için yaptıkları tahmin edilmektedir. İlk olarak 2005 yılına tespit edilip tescillenmiştir. 2006 ve 2008 yılları arasında Çankırı müzesi müdürlüğü tarafından yapılan temizlik çalışmaları ile rahatlıkla gezip dolaşılabilir alanlar haline getirilip ören yeri niteliği kazandırılmıştır. İçerisinde kilise, kilerler ve sarnıçlar bulunmaktadır (URL-61, 2020).

Şekil 24. Hüyük Köyü Yeraltı Şehri (URL-62, 2020)

7. ÇANKIRI İLİ'NİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI

Çankırı, yüzölçümü ve nüfus bakımından küçük illerimizden birisidir. Gezilecek, vakit geçirilecek sosyal alanlar oldukça sınırlıdır bu yüzden insanlar hep iç içe olmayı benimsemiş kalabalık olarak vakit geçirmeyi tercih etmektedirler. Genelde bahçeli ve müstakil evler olması nedeniyle sohbetler bu ortamlarda gerçekleşmektedir. Bayramlarda bahçede mangal yakılır, ekmek yapılır bir sofrada bütün aile yemek yiyerek mutlu bir şekilde vakit geçirirler. Tutucu ve birbirine bağlı aile yapılarına sahiptirler ve bu tutuculuk ailenin büyük fertlerinden gelmektedir. Ailenin en büyük fertleri çok önemlidir; bayramlarda ilk önce büyükler ziyaret edilir elleri öpülür, sofraya büyük oturmadan kimse oturmaz ve yemeğe başlamaz.

Misafirperverlik her evde aynıdır, gelen misafir yabancı dahi olsa baş tacı edilir ve hemen sofraya hazırlanır, yemek biter bitmez çay servis edilir ardından meyvesi getirilir yani ikramın ardı arkası kesilmez. Kışın sobalı evde kuzune sobalar olur, kuzune de patates yapılır, kestane pişirilir, bir göz odada soba ve çayın tadına doyum olmaz sohbetler edilir. Akraba bağları güçlü bir toplumdur, hastalıkta, cenazede ve mevlitlerde bir araya gelinir ekmek dağıtılır, helva yapılır gelen misafire ikram edilir, komşular evlerinden yemek pişirir gelirler bu gelenek daha çok köylerde köy odalarında gerçekleşmektedir. Geleneksel yapısı Çankırı halkının içine dâhil olan herkesi mutlu etmektedir.

7.1. Yâren Kültürü

Yaren ve Yaran kelimesi birbirinden farklı iki kelimedir. Anlam bakımından Yaren, tek olan arkadaş anlamındadır, Yaran kelimesi ise çoğuldur dostlar, ahbablar demektir' (Tezcan, 2004: 19). Somut olmayan kültürel miras değerlerinin sürdürülebilirliği kültürün yaşatılması ile ilişkilidir ve kültürler ancak yaşanılarak yaşatılabilir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'nın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi'ne 2010'da girmiş olan geleneksel sohbet toplantılarının Çankırı'daki yansıması olan Çankırı Yâranı şehrin kültürünün önemli bir parçası ve yaşam biçimidir. Yâran en yaygın olarak Çankırı'da kabul görmüş, turizm ve kültür açısından büyük öneme sahip, Türkiye'nin orijinalliğini muhafaza eden, maddi olmayan sayılı kültürel değerlerinden birisidir (Kara, M.

(2006). Yâren heyeti, 24 kişinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır; Başağa(Büyük ve saygın olan), Başağa(Küçük ve orta dereceli maddi durumu olan), 22 yaren (genç ve orta yaşta olanlar), getir götür işlerine bakan Çavuş ve müzisyen grubundan oluşmaktadır (Akbiyık, 2004: 237). Yarenin yönetilmesinde Büyük başağa, Küçük başağa ve Reis bulunmaktadır.

Büyük başağa, maddi durumu yerinde, liderliği üst seviyede ve yaş olarak yarenlerin en büyüğüdür, yareninde büyük yöneticisidir.

Küçük başağa hali vakti yerinde olan büyük baş ağadan sonra yarende ikinci söz sahibi olan idarecidir. Yaran reisi, sözüne inanılan yaşça büyük, baş ağalardan sonra söz sahibi olan diğer kişidir. Yaran meclisinde, büyük başağının oğuz boylarından olan Bayındır Han'ı, küçük başağının Kayı boyunun beyini, Reis'in de Bayat boyunun beyini temsil ettiği söylenmektedir (Baykaler, Coşkun, Absarılioğlu, & Arık, 2019).

Dost, arkadaş anlamına gelen yarenin herkes tarafından bilinmekte olan Açık ve Kapalı olarak ikiye ayrılan icazetleri vardır. Yarenin kapısı açıktır, misafirperverdir. Kalbi açıktır, kimseye karşı kin, nefret beslemez iyi niyetlilerdir. Alnı açıktır, yüz kızartan utanç verici işler yapmazlar. Eli kapalıdır, haram olana el uzatmazlar. Dili kapalıdır, kimse hakkında kötü konuşup dedikodu yapmazlar. Beli kapalıdır, zinada bulunmazlar (Çankırı Valiliği. (2020). Yaren kültürünün iki temel kaynağı vardır; birincisi eski gelenek ve görenekler diğeri ise dini inanışlardır. Ahilik ve fütüvvet Yaren kültürünü ortaya çıkartmıştır. Misafirperver olmak, cimri davranmamak, küçüğe sevgi büyüğe saygı göstermek, birlik ve beraberlik içinde yaşamayı sürdürmek, kötü alışkanlıklardan uzak durmak, haram ve zinaya bulaşmamak yaren kültürünün insanlara benimsettiği özelliklerdir.

Çankırı yareni, daha önceleri yarenlerin evlerinde yapılırken, şunda köylerde köy odalarında, merkezde ise yarene özel büyük salonlarda ve Yaren evin de yapılmaktadır. Ocağın yakıldığı yerlerde tuvalet, mutfak ve misafirlerin oturacağı bir oda bulunması gerekmektedir. Yaren odasının, iç dekorasyonunu sedir ve divanlar oluşturmaktadır. Bu sedir ve divanların üzerlerine şilte,

minder veya sünger yatak konmaktadır. Üzerine tekrar halılar döşenmektedir. Sırt kısmının konulduğu bölüme bindallı işlemeli veya halı kaplamalı hasır yastıklar konulur. Baş ağalarının oturduğu yer yarenlerden biraz daha yüksektir. Üst üste iki üç minder konulur ve yaslanılan kısma işlemeli yastıklar ile destek sağlanır. Yâren odasının ve yarenlerin tertip düzeninden Küçük başağa sorumludur. Yaren evine ilk önce Çavuş, Sazende ve Küçük başağa gelir. Yaren sohbetlerine misafir davet edilir ancak misafirlerde kurallara uymak zorundadır. Gelen misafirlere kahve ikram edilir. Misafirin, yanında oturan yarenler misafirleri oylar, oyun ve yaren hakkında sohbet ederler (Baykaler vd. 2019).

Bütün yarenler ve misafirler tamamlanınca mahalli oyunlarını oynamak için Çavuş, Küçük başağının talimatı ile oyun için yarenleri kaldırır. Oynanan oyunlardan sonra Çavuş misafirler için kahve getirir, bu kahvenin adı ‘Kalk Git Kahvesi’dir’. Kahveler içildikten sonra da sazende ‘Cezayir’ şarkısını çalar. Yarenler ve misafirler ayağa kalkarlar. Misafirler yarenlere sırtını dönmeden sağ eli kalbinin üzerinde olacak şekilde geri geri kapıya doğru çıkarlar, ‘Allah’a ısmarladık yaren ağalar ocağınız daim olsun ‘ diyerek odadan ayrılırlar. Misafirleri ağırlamak için başağalar ile beraber ocak sahipleri de kapıya çıkarlar. Başağalar yerlerine dönerler ve sohbet devam eder. Ocağı terk etmeyen yüzsüz misafirlerde olabilir bunlar için tekrar birer kahve daha ikram edilir fakat bu kez kahveler küllüdür. Hala ocağı terk etmezlerse, Çavuş ve iki yareninde yardımı ile kol ve ayaklarından tutularak yaren evinden atılırlar (Kara ve Şerbetçi, 2019).

Muhakeme heyeti büyük başağa, Küçük başağa ve Reisten oluşmaktadır. Yarenlerde bu muhakemede jüri üyeleridir. Muhakemede verilen cezalara yarenler kesinlikle uymaktadırlar. Cezalar suçun niteliğine göre değişir, yarene çay, kahve ikramından başlamak üzere tıraş, hamam, yemek ve gezili yemek gibi cezalar olabilir. Bunların yanı sıra sosyal içerikli cezalar da vardır. Bu cezalar fakirin ihtiyaçlarını gidermek için verilen cezalardır. Yiyecek yardımı, yakacak ve giyecek yardımı ile sonuçlandırılan cezalardır. Güzel sonuçlar

doğuran bu cezalar yarenin sosyal bir kurum olduğunun en büyük delilidir (Baykaler vd. 2019).

Yarenin Toplumdaki İşlevleri: Yarenin amacı, toplumdaki adaleti, yardımseverliği korumaktır bu değerlere sahip çıkmaktır. Sohbetlerde yapılan eğlence sadece bir araçtır. Yarenin asıl işlevi insanlara dostluğu, sevgiyi ve saygıyı aşılmasıdır.

- A) Eğitici İşlevleri:** yaren heyeti, eğitim kurumu niteliğindedir. Eskiden askerlik yapmayan gençler olgun sayılmazsa, yarene katılmayanlarda olgun sayılmazlardı. Çankırı’da söylenen şu söz ‘Kız anadan öğrenir sofrayı düzmeyi, Oğlan babadan öğrenir sohbet gezmeyi’ bu söz ile kültürel değerlerin anadan kızına babadan da oğluna geçmesi istenir ve bu şekilde devam ettirilir. Sohbetler genç nesil için eğitimi kurumu görevi görerek onlara kültürü, büyüğüne saygıyı, küçüğüne sevgiyi, geleneklerine bağlılığı ve ahlaklı bir kişi olarak hayatını sürdürmesini benimsetmektedir.
- B) Kültürü Koruma:** Yarendeki gençler, yaşadığı çevredeki kültürü öğrenerek korumaya çalışır. Yöresel halk oyunlarını, halk danslarını ve görgü kurallarını öğrenerek kültürel değerleri koruyup sürdürme eğilimi gösterirler.
- C) Normların Korunması:** yarenler birbirlerini sürekli kontrol ederler. Böylece norm ihlali yapımları önlenir. Kötü alışkanlıkları olanlar cezalandırılır ve aynı hataları tekrar yapımları önlenir. Örneğin, evli olanlara eşleri ve çocukları ile ilgilenmeleri onları ihmal etmemeleri söylenir bu öğütler dinlenmez ise cezalandırılır.
- D) Maddi Yardımlar:** Yarenler, dayanışma için köylerde, mahallelerde oturan eşi ölmüş, maddi durumu iyi olmayanlara maddi destekte bulunurlar.
- E) Hizmet Yardımları:** kimsesiz olanların evleri yok veya yıkılmış ise yarenler toplanarak evleri inşa ederler. Evleri harap olanlar var ise onları tamir edip onarırlar. Tarlaları sürülmemiş olanları sürmelerine yardım eder ekinlerini biçerler.

Şekil 25. Yaren Kültürü (URL-63, 2020)

7.2. Hıdırellez

Çankırı’da Erguvan çiçeğinin açması ile yaz mevsimi başlar. Hıdırellez kutlaması için kırlara gezmeye gidilir. Bu gezilerde ilk gidilen yer Çankırı Kalesidir. Emir Karatekin beyin türbesi ziyaret edilir ve dualar okunur daha sonra buradaki yeşil alanlarda piknik yapılır. Hıdırellez’de ‘et’ yemenin kuvvet verdiğine inanıldığı için et yemeği pişirilir ve yenilir. Ağızın tatlı olması için tatlılar yapılır ve tüketilir. Kaleyi gezmeye giden kadınlar çeşitli çalgılarla müzik yaparlar ve kendilerini eğlendirirler. Kale gezisinden 1 hafta sonra Taşmescit’e gezmeye gidilir. Çocuklu aileler ağaçların dallarına salıncak kurarlar, babalar mangalın ateşini yakarlar annelerde piknik sofrasını hazırlarlar orada hep beraber eğlenceli vakit geçirirler.

Gül ağacı Hıdırellez'in en önemli sembolüdür. Gül ağacının dibine para keseleri gömülür sabah olunca gömüldüğü yerden çıkartılır eğer paranın gömüldüğü yerde tomurcuk açmış ise buraya Hızır'ın uğradığına ve niyetlerinin kabul olduğuna paranın bereketlendiğine inanılır (URL-64, 2020).

Şekil 26. Hıdırellez Kutlamaları (URL-65, 2020)

7.3. Düğün Törenleri

Evlilik bir neslin devam edebilmesi için yapılan en önemli adımlardan bir tanesidir. Büyük yerleşim merkezlerinde düğün törenleri sade bir nikâh töreni ile gerçekleştirilse de geleneksel düğün törenleri gerek köylerde gerekse küçük şehirlerde hala devam etmektedir. Görücü usulü denilen evlilik yöntemi Çankırı ve çevresinde hala tercih edilen evlilik yöntemlerindendir. Yükseköğrenim gören gençlerin sayısındaki artış tanışarak evlenmeyi de yaygınlaştırmıştır. Çankırı toplumu kapalı bir toplum olduğu için büyükler genellikle görücü usulü olan evliliği tercih etmektedirler. İlk önce anneler evlilik yaşı gelen oğlanlarına etraftan kız bakmaya başlarlar. Akıllarına yatan bir kız olursa haber vermesi için komşulara, akrabalara tembih ederler. Uygun bulunan gelin adayı, anne tarafından görülmeye gidilir, çaylar içilir ve gelin adayı görülüp beğenilir. Daha sonra gelin adayı ile oğlan görüştürülür birbirlerini tanımaları için tanışma fırsatı sunulur. Birbirlerini tanıyıp hoşlanan çiftler ortak karar vererek evlilik için ilk adımı atarlar. Aileler bir araya gelerek küçük bir tören ile ‘söz kesimi ‘ yapılır. Fazla ara vermek istemeyen çiftler yaklaşık 5-6 ay sonra ‘nişan merasimi ‘ yaparak düğün için ikinci adımı atmış olurlar. Nişan töreninin yapılmasındaki amaç kız tarafına maddi destek sağlamaktır Çankırı’daki adetlere göre nişanda takılan altın ve paralar kız evine kalmaktadır.

Çankırı’da düğünler 3 gün olacak şekilde yapılmaktadır. Cuma günü erkek evinde yapılan ‘Bayrak dikimi’ adı verilen mevlit gerçekleştirilir, Cumartesi günü erkek ve gelin için kına gecesi, Pazar günü ise düğün töreni yapılmaktadır. Bayrak dikiminde Cuma günü damat evine bayrak dikilir bayrağın bağlandığı sopanın en uç kısmına da elma saplanır. Daha sonra ya bir cami hocası ya da yaşça büyük olan aileden birisi dua okur bayrak damat evine asılır. Kıymalı pide veya yemek ikram edilir misafirlere. Cumartesi günü erkek için kına gecesi düzenlenir damat adayının arkadaşları ve sağdıçı oyunlar oynar damadın eline kına yakılır. Kız evinde de bindallı giyen gelin adayı arkadaşları ile oyunlar oynar, adetten olan ‘kınayı getir aney ‘ türküsü ile kınası yakılır ve daha sonra kız evi damat evine ziyarete gelir ortak bir şenlik gerçekleştirilir. Pazar günü erkenden kalkılır damat adayı kuaföre gider damat tıraşını olur, gelin adayı da kuaföre gidip en özel günleri için süslenir ve hazırlanır. Damat gelin arabasını süsletir ve akrabalar ile bir konvoy hazırlanır gelin adayının evine gidilir. Gelin evine yaklaşınca kornalar çalar ve önden davulcu ve

zurnacı iner. Gelin adayı evde beklemektedir, gelin adayının varsa abisi veya erkek kardeşi, eğer yoksa akrabalarından olan bir abisi kırmızı kuşağını 3 kere beline bağlayarak en son düğüm atar. Babasının elini öpen gelin adayı çıkmak için hazırdır, hoca gelir ve dua eder daha sonra damat gelinin koluna girerek kapıdan çıkarlar.

Düğün salonuna gidilir, orada gelin adayı ve damat dans ederler, oyunlar oynarlar daha sonra sırası ile pasta kesilir, takı merasimi gerçekleştirilir. Bu şekilde düğün merasimi gerçekleştirilir.

‘Güvey koyma’ denen adet için gelin ve damat kayınvalidenin evine getirilir kapının önünde şeker dolu testi kırılır eğer yok ise su dolu şişe geline teptirilir, buradaki amaç eğer gelin sert bir şekilde suyu döker veya testi kırarsa o evde gelinin sözü geçeceği manasına gelmektedir. Eskimiş bir adet olsa da hala devam ettiren aileler bulunmaktadır. Çankırı’da düğün törenleri bu şekilde gerçekleşmektedir.

7.4. Doğum Gelenekleri

Doğum zamanı yaklaşıncı evin her yeri dip köşe temizlenir ve bebek için ayrılan oda süslenip hazırlanır. Anne içinde lohusa yatağı hazırlanır, lohusanın ‘40 gün mezarı açık olur derler ‘ yaşlı kadınlar yani buna ‘Al basmak ‘ denir halk arasında. Bu al basmanın olmaması için annenin yatağının altına bıçak, süpürge teli ve dua yazılı muska konulur. Bu inanışın amacı anneyi üç harflilerden korumaktır. Hastaneden eve gelen bebek ılık su ile yıkanır ve tuzlanır. Tuzlama işleminin yapılmasındaki amaç çocuğun büyüdüğü zaman kokmasıdır. Anne için sütlü çorba veya un çorbası pişirilir ve sütünün artması için anneye içirilir. Bebeğin yüzüne hep sarı renk başörtü örtülür bunun amacı bebeği sarılık olmaktan korumaktır. Bebeği ziyarete gelenler nazar boncuğu takılı altınlarını, süt ve kesme şeker ile gelirler. Doğum evinde Helva yapılır ve Lohusa şerbeti kaynatılır eve gelen misafire ikram edilir.

7.5. Çankırı’da İnanılan Efsaneler

7.5.1. Asker Balıklar Efsanesi

Çankırı Atkaracalar ilçesi Ilı Pınar köyünde bulunmaktadır. Asker balıklar, rivayete göre Çanakkale savaşı olduğu zaman balıkların nerdeyse tamamı yok olmuş. Köylü savaş sonrasında bazı balıkların döndüğünü ve yaralı olduğunu farketmiş.400 yılı aşkın süredir Ilı Pınar köyündeki havuzda yer alan balıklar, 500 civarındaki sayısını korumaktadır. Ölen balıklar gömülüyor ve hiçbir hayvan onlara yaklaşamıyormuş. Bu rivayete inanmayanlar her seferinde balıkları tutmayı deniyor fakat balıklar oltadan kendiliğinden kayboluyorlarmış. İçlerinden bir tanesi balıkları yakalamayı başarmış yemek için tavada pişirmeye başlamış fakat tavadan bir anda kaybolmuş balıklar o gece adam hastalanmış ve ölmüştür.

7.5.2. Ağlayan Kaya Efsanesi

Çankırı’nın Orta ilçesine bağlı Bağkışla bölgesinde bulunan arasından su akan kayalara bu isim verilmiştir. Efsanenin tarihi söylentilere göre iki yüzyıla yakındır. Kayaların oluşumundaki etken ‘Paşa’ olarak adlandırılan baba ve kızı ‘Sultanın’ başına gelenlerdir. Kışlaya bir gün tatar askerleri saldırır ve taş üstünde taş bırakmazlar sultanın babası dâhil köydeki herkesi öldürürler. Fakat Sultan kaçıp kayaların arasına saklanır ve tek sağ kalan kişi olur. Ama korkudan orada Allah’a dua eder ve kendisini taş yapmasını tatarların eziyetine uğramak istemediğini dile getirir, bir anda iki kaya birleşmesiyle Sultan kaya kesilir. Oluşan kayalar Sultanı arasından akan su ise Sultanın gözyaşlarını simgelemektedir. Bu köye tatarlar ne zaman gelse kayanın arasından akan su bir anda kesilir ve onlar gidene kadar akmaz (URL-66, 2020).

Şekil 27. Ağlayankaya Paşa Sultan Türbesi(URL-67, 2020)

7.5.3. Hıdırlık Efsanesi

Olay Çankırı Merkez Hıdırlık köyünde yaşanmıştır. Efsaneye göre bu köye sürekli Hızır uğrarmış. Bir gün evinin inşaatı ile uğraşan Ahmet Beyin yanına yaşlı bir adam uğrar ve ekmek ister. İşinin arasında adamın bu istediğine cevap vermez Ahmet Bey. Yaşlı adam tekrar yaklaşır yanına yine bir lokma ekmek ister çok aç olduğunu söyler. Fakat yine bu isteği geri çevrilir. Yaşlı adam son kez şansını dener ve Ahmet Bey onu başından kovar. Benim verecek ekmeğim yok yukarda bir ev daha var oraya git diyerek yaşlı adamı başından gönderir. Yaşlı adam yavaşça yukarıya doğru çıkar orada ev yapanların yanına yaklaşır ve ‘Çok açım bana bir lokma ekmek verir misiniz ‘ der, evin hanımı tabi ne demek amca der ve hemen bir sofraya kurar yaşlı adam karnını doyurur. Karnı doyan yaşlı adam ev sahiplerine derki şu aşağıda bir eve uğradım bir lokma ekmek istedim o evi yapan adam başını kaldırıp bir lokma ekmeği vermedi bana der. İnşallah bir rüzgâr eser de o evin çatısı tepesine yıkılır der ve oradan uzaklaşarak gözden kaybolur. Yaşlı adam gittikten sonra bir rüzgâr eser fırtına çıkar gerçekten de Ahmet Bey’in evinin çatısı yıkılır. Koşarak yukardaki komşusunu çağırır onunla beraber çatısını toplar.

Komşusuna bu rüzgâr da nereden çıktı der, komşusu ‘ bir yaşlı adam geldi sen ona bir lokma ekmek vermemişsin buradan giderken inşallah bir rüzgâr eserde çatısı başına yıkılır diyerek gitti Ahmet’ der. O sırada birbirlerinin yüzüne bakarlar ve anlarlar ki o gelen yaşlı adamın Hızır olduğunu. Böyle olayların sık sık yaşanmasından dolayı köye ‘Hıdırlık yani Hızır uğrayan ‘ adı verilmiştir.

7.6. Çankırı’da Yer Edinmiş Türküler, Maniler ve Ninniler

7.6.1. Türküler

Söyleniş tarzına göre, Uzun Havalar, Yanık Havalar ve Oyun Havaları olarak 3’e ayrılmaktadır (Uygur, 2002).

A) Uzun Havalar: Çıkılan gezmelerde söylendiği için ‘gezme türküsü’, sohbetlerde söylendiği zaman ‘oturak havası’, salıncakta kadınlar söylediği zaman ‘salıncak türküsü’ olarak adlandırılmaktadır. Uzun hava türkülerine bir kısa örnek verecek olursak;

“Cebabir Türküsü”

İmrahor’dan çıktım sağlık selamet,	İmaretin ışıkları parıldıyor,
İmaret’e vardım koptu kıyamet.	Doktor gelmiş yaralarımı bağlıyor.
Anam, nazlı yavrum kime emanet,	Nazlı yârim başucumda ağlıyor,
Derdime derman katile ferman isterim.	Derde derman katile ferman isterim.

B) Yanık Havalar: Bu türkülere ‘bozuk’ da denmektedir. Sadece bir kişi söyler. Bir katilin mevzusu, aşk acıları ve maceraları, felaketler yanık havalar için beste kaynağıdır. Bu türkülerin sözleri de yaşanan olaylar ile ilgilidir. Yanık havalar, dertleri ağlatır, hisleri ortaya çıkartır. İşte yanık havalara bir örnek;

“ Allı Gelin Türküsü”

Bir taş attım karlı dağın ardına	Evlerinin önünü Canlı kilise
O da gitti nazlı yârin yurduna	Yapıldı evraklar gitti polise
Bizimle bu beylerin derdi ne	Kadir Mevla’m seni bana verirse
Asıyorlar allı gelin gel ağla bana	Asıyorlar da allı gelin gel ağla bana
Nasıl dayanayım sürmelim sana	Nasıl dayanayım sürmelim sana

C) Oyun Havaları: Çankırı oyun havalarının karakteristik incelikleri vardır. Yapılan bestelerde zevkin hususiyetleri görülmektedir. Bugün Çankırı oyunlarını eski usul oynayan birkaç yaşlı bulunmaktadır. Zaten yaşlılara göre eski havaları çalan sanatçılarda bulunmamaktadır. Saz, bağlama, gırnata, darbuka ince saz takımına eşlik eder. Eskiden raks olarak oynanan oyun havaları günümüzde daha farklı söylenmekte ve oynanmaktadır.

7.6.2. Maniler

Çankırı'nın bazı ilçelerindeki yaşlılardan öğrenilerek bir araya toplanmış manilerdir (Uygur, 2002).

Maniyi baştan söyle Kalemi kaştan söyle Benim karnım açtır Ekmekten aştan söyle.	Ateşim var külüm yok Bülbül oldum dilim yok Yar senden ayrılalı Ağlamadık günüm yok
Ata binmiş gidiyor Atı deli ediyor Şu yolların tozları Yârimi berbat ediyor	Ayva yaprağı sararmış Yârim beni ararmış Kara gözlü sevgilim Gece gündüz yanarmış

7.6.3. Ninniler

Benim yavrum büyük konak gelini Ayağında sırma gümüş nalını Gelir anasına salını salını Uyusun yavrum ninni	Bülbülü var kafeste Altını vardır feste Uyusun oğlum büyüsün Çengi kızım sen susta
---	--

7.7. Çankırı Masalları

Çankırı bölgesinin kültürü ve halk bilimini yansıtan masallar insanların yaşadıkları olaylar ile ortaya çıkarak oluşturulmuştur. Çankırı ağızına ilişkin bazı kelime ve deyimler taşıyan masallar Çankırı kültüründe önemli bir yere sahiptir. Farklı birçok konuyu ele alan masallar uzun soluklu anlatımlara sahiptir. Aşağıda başlık olarak sıraladıklarımız oluşmuş masallardan sadece birkaçıdır. Bu sıralanan masallar Çankırı tarafından en çok bilinen 4 masal Dehri Dilçin tarafından derlenerek 2002 yılında kitap haline getirilmiştir (Dilçin, 2002).

- Şifai ve Selvi Han
- Esman ile Zeycan
- Yılan Bey
- Hürü

7.8. Çankırı’da Yapılan Eğlence ve Festivaller

7.8.1. Eldivan Kiraz Festivali

Bahar gelince çiçekler tomurcuklanır ardından kirazlarda çiçek vermeye başlar. Mayıs ayında ilk çiçeğini veren Eldivan kirazı hayranlarını Haziran ayında kendisiyle buluşturur. Büyük kırmızı ve sulu kirazları tadını yiyenlerin damağında bırakır. Eldivan ilçesi için bir simgedir kiraz, ilçenin gelir kaynağının neredeyse temeli bu kirazlardır. 14 adet çeşidi bulunan Eldivan kirazı önemli bir tarım ürünüdür. Eldivan kirazının tanıtılabilmesi için her sene festivaller düzenlenir, çeşitli sanatçıların katılımı ile yerli kirazlar tanıtılır ve üreticiler hak ettikleri kazancı bu festivallerde elde ederler.

Şekil 28. Eldivan Kiraz Festivali (URL-68, 2020)

7.8.2. Kızılırmak Kavun Festivali

Kızılırmak ilçesinde gerçekleştirilen bu festival 19-20 Ağustos tarihlerinde yapılmaktadır. Festivalde kavun üreticileri olan yerel halk kendi aralarında en güzel kavunu sunarak yarışmaktadırlar. Bu festival sayesinde kavunların tanıtımı yapılarak köylü kavun satışından kazanç elde etmektedir. Her yıl yapılan Kavun festivalinde yaklaşık 50 ton kavun hasadı yapılmaktadır. Festivalin asıl amacı köylüye destek olarak verimini arttırmaktır. Birinci seçilen kavun yetiştiricisine para veya çeyrek altın ödülü verilmektedir (URL-69,2021).

7.9. Çankırı'da El Sanatları

El sanatları, yaşanan bölgenin kültürel benliklerinin canlı ve anlamlı belgelerindendir. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan el sanatları Orta Asya zamanlarından günümüze ulaşmıştır. Dokumacılık, örücülük, işlemecilik ve bakırcılık gibi birçok el sanatı örneği somut olmayan kültürel miras kapsamında geleneksel el sanatları başlığı adı altında değerlendirilmektedir. Ortaya çıkartılan motifler yaşanan dönemin simgelerini yansıtmaktadır. El sanatının ortaya çıkışında, el becerisi, geleneksel bilgi ve görgü yer almaktadır. Çankırı ili ilk yerleşimlerin de Kengri ismi ile adlandırılmaktaydı, yani keçisi bol anlamına gelen Çankırı İli keçileri sayesinde tiftik üretimi açısından oldukça zengindir (Ortaç, 2010).

Üretilen tiftik yün çorap örücülüğünde, kilim dokumalarında sıkça kullanılmaktadır. Şuan keçiler bol olmasa da tiftikler ile üretilen el sanatları Buğdaypazarı Hazmiye Medresesi'nde sergilenmektedir. Çankırı'da bulunan el sanatları;

Çorap Örücülüğü: Çankırı İli İpek yolu güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. İpek yolu, bayanlar tarafından örülen yün çoraplarda deve motifleri olarak kullanılmıştır. Bu deve desenli yün çoraplar sadece Çankırı da bulunmaktadır ve Buğdaypazarı medresesinde sergilenmektedir.

Şekil 29. Çankırı El Sanatları Örneği (URL-70, 2021)

Kızılırmak Kilim Dokumacılığı: Kilim dokumalarının geçmiş zamanlarda yaygın olarak yapıldığı, fakat gelişen teknolojiler ile hazır dokumalar tercih edilmesinden dolayı birçok ilde bulunmasa da günümüzde eski örneklerini Çankırı ili Kızılırmak ilçesinde bulmak mümkündür. İlçede dokumacılık, hayvancılığa bağlı olarak gelişen önemli el sanatlarından birisidir. Özellikle Türkmen köyü olan Kuzey kışla ve Güney kışla köylerinde geleneksel motifleri ile dokunan kilimler ayrı bir zenginliğe sahiptir. Doğal boyalar ile renklendirilerek yapılan kilimlerde motif olarak Türkmenlerin günlük yaşamları, kaygıları ve beklentileri görülmektedir (Ortaç, 2010).

Şekil 30. Kızılırmak Kilim Örneği (URL-71, 2021)

Tuz İşlemeciliği: Çankırı ilinde bulunan Tuz mağarası yaklaşık 5 bin yıllık geçmişe sahip en önemli gelir ve turizm kaynaklarındandır. Tuz mağarasından çıkartılan tuzlar işlenmemiş olarak yemeklerde kullanılırken, işlenerek ve tasarım boyutları kazandırılarak insanlara sunulmakta ve turistik ürün olarak pazarlanmaktadır. Bu işi sevgiyle yapan insanlar Çankırı İmarete ve çarşı merkezde oldukça fazladır. Her biri emek isteyen tuz işlemleri Çankırı ekonomisine de büyük katkı sağlamaktadır. Gül,

kuğu, çiçek desenleri ve istenilen her şekilde yapılan Tuz lambaları, nazardan koruduğuna inanılarak yapılan Tuz kolyeleri veya sulandıkça kabarma özelliğine sahip olan tuzdan yapılan süs eşyaları el sanatları olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 31. Tuz İşlemeciliği (URL-72, 2021)

7.10. Çankırı İli'nin Yemek Kültürü

Yemek kültürü, bir bölgenin toplum değerlerini yansıtan önemli faktörlerdendir. Çankırı ve ilçelerinde yemek sadece ihtiyaçtan değil aile bağını güçlendiren, sofradaki birlik ve beraberliği simgeleyen bir araçtır. Belirli yemekler vardır sadece özel günler de veya gelen misafire yapılır. Yemek kültürünün ortaya çıkmasında yaşanılan bölgenin iklimi, ürettikleri ürünler ve mahsul olanakları önemli faktörlerdendir. Genelde İç Anadolu bölgesi tahıl, buğday tüketirken, ege ve Marmara bölgesi yeşillik, doğu Anadolu bölgesi kırmızı et tüketmektedir.

Çankırı ili kırsal bir bölgede bulunduğu için tarım daha elverişlidir. Tüketilen besinler buğday, nohut ve hamur işi ağırlıklıdır. Süt peynir ve yumurta köyde yaşayıp inek veya küçükbaş hayvanı olan için daha yoğun tüketilmektedir. Kırmızı et tüketimi ekonomik bütçeye göre değişiklik göstermektedir. Beyaz etin ucuz olması tüketim açısından daha çok tercih edilmektedir. Et, kıyma gibi yiyecekler uzun süreli tüketilebilmek için kavrulur ve dondurulur. Sebze yemekleri, çorbalar ve ana yemeklere azar azar konularak tüketilir. Farklı yörelerinde bir araya gelmesiyle Çankırı'da karışık bir yemek kültürü oluşmuştur, yapılışı sunuşu ilçelerine göre farklılık göstermektedir. Aşağıda açıklamaları yapılan yemeklerden, Yumurta Tatlısı, Sarımsaklı Et ve Yufka (İnce) Ekmek Muskası, coğrafi işaret almış yemeklerdendir,

Çankırı Kaya Tuzu ve Küpecik Peynirinin ise coğrafi işaret için inceleme süreci devam etmektedir (URL-73, 2021).

7.10.1.Keşkek

Çankırı ilinin geleneksel yemeğidir. Özel günlerde mutlaka pişirilir ve ikram edilir. Buğdayın dövülmesi ile yapılan bu yemek kalabalık aileleri, birliği ve beraberliği simgelemektedir. Geleneksel olan yemek, eskiden buğdayın taş değirmenlerde ezilerek yapılması ile elde edilirdi fakat şuanda düdüklü tencerelerde et ile pişirilerek servis edilmektedir (URL-74, 2020).

Şekil 32. Keşkek (URL-75, 2020)

7.10.2.Tarhana Çorbası

Çankırı İlin 'de iki farklı türde tarhana yapılmaktadır. Bunlardan ilki Un Tarhanasıdır. Koyu yapılan ayran biraz ısıtılır içerisine un ve tuz eklenir ele yapışmayan bir hamur elde edilecek şekilde yoğrulur. 7 gün bekletilen hamur, sabahın ilk ışıklarıyla rastgele koparılarak çarşaflara dökülür. Sabah güneşi ve serinliğiyle birlikte kendini çeken hamur öğütülür. Güneşin ısıyla kuruyan tarhana temiz bez torbalarda kış boyu yemek için saklanır. İkincisi Malzemeli Tarhanadır. Yoğurt, Domates, kuru soğan, kırmızıbiber, dereotu, reyhan gibi malzemeler karıştırılır, 1 hafta bekletilir aynı un tarhanası gibi dökülür, kurutulur ve elek yardımı ile elenir. Bez torbalarda muhafaza edilir ve kış boyu tüketilir Özellikle Ramazanlarda içine ıslatılmış yeşil mercimek, nohut ve kıyma eklenerek çorba lezzetlendirilir (URL-76, 2020).

Şekil 33. Tarhana Kuru Hali ve Pişmiş Hali (URL-77, 2020)

7.10.3.Sarımsaklı Et

Kuşbaşı kesilen etler ilk önce haşlanır. Daha sonra yağ ve salça kavrularak meyanesi hazırlanır, yıkanmış soğan ve sarımsaklar bolca eklenir ve kavrulur. Pişen etler soğanlı salçalı su ile birleştirilir baharatları ve tuzu eklenir yarım saat kaynatılarak yemek için hazır hale getirilir. TÜRKPATENT tarafından tescillenmiş ve patenti alınmış yemeğidir (URL-78, 2020).

Şekil 34. Sarımsaklı Et (URL-79, 2020)

7.10.4. Yazma Çöreği (Yağlı Çörek)

Maya, ılık su ve tuz ile yumuşak bir hamur yoğrulur, 45 dakika mayalanmaya bırakılır. Çöreğin yapılacağı tepsiye göre hamur pazilenir ve tepsi boyutunda açılır. Dikkat edilmesi gereken her kat incecik açılmalı ve bolca yağlanmalıdır ki yumuşacık bir çörek olsun. Tepsie dizilen hamurların iç malzemesi tamamen tercihe kalmıştır, cevizli, peynirli, ıspanaklı veya kıymalı olarak yapıp tüketilebilir. Bütün katları yağlanıp hazırlanan hamur 180 derece fırında üzeri kızarana kadar

yavaş yavaş pişirilir arada kontrol edilir. Pişen börek biraz dinlendirilir, dilimlenir ve servis edilir (URL-80, 2020).

Şekil 35. Yazma Çöreği (URL-81, 2020)

7.10.5. İri Hamur (Su Hamuru)

Un, yumurta ve tuz su ilave edilerek sert bir hamur yoğrulur. Oklava ile açılan hamurlar kare şeklinde kesilir ve biraz kurutmaya bırakılır. O sırada tencereye su koyulur ve kaynamaya bırakılır. Kaynayan suya tuz ekilir, kesilen hamurlar suyun içine atılır ve karıştırılarak pişirilir. Haşlanan hamurlar süzgece alınır suyu süzdürülür, tepsinin altına sarımsaklı yoğurt dökülür üzerine pişen hamurlar eklenir biraz daha yoğurt dökülür, erimiş yağ ve salça karışımı hamurun üstüne gezdirilerek servise hazır hale getirilir (URL-82, 2020).

Şekil 36. İri Hamur (URL-83, 2020)

7.10.6. Yumurta Tatlısı

Yumurta beyazları ve sarıları birbirinden ayrılır. Yumurta beyazlarına bir çimdik tuz atılır ve çırpıcı yardımı ile iyice köpük olana kadar çırpılır. Yumurta sarılarına biraz toz şeker atılır ve beyazlayana kadar çırpılır üzerine un eklenir ve karıştırılır. Daha sonra yumurta beyazları unlu karışıma yavaş yavaş spatula ile ilave edilir.

Tepsi kızdırılmış tereyağı ile yağlanır ve tatlının hamuru tepsiye dökülür, 170 derece fırında pişirilir. Pişen hamur soğumaya ve dinlenmeye alınır, o sırada şerbeti hazırlanır su ve şeker kaynamaya bırakılır. Kaynayan şerbete bir iki damla limon suyu damlatılır ve kıvama gelmesi beklenir. Soğuyan tatlıya ılık şerbet dökülerek servise hazır hale getirilir. Kaymak veya hindistancevizi ile servis edilir (URL-84, 2020).

Şekil 37. Yumurta Tatlısı (URL-85, 2020)

8. YÖNTEM

8.1. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden mülakat ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamındaki Somut olmayan kültürel miras konusu 8 ana başlık oluşturularak çeşitli akademik makaleler, tez içerikleri incelenmiş, çalışmanın daha sağlam bulgulara ulaşabilmesi için mülakat adımıyla Çankırı’da kültürel konularla ilgilenen kuruluşlara ulaşarak, yüz yüze ve telefon seçenekleri ile kurumdaki kişiler ile kişisel görüşmeler sağlanmıştır.

8.2. Araştırmanın Modeli

Araştırmada Çankırı’nın Somut Olmayan Kültürel Mirası sorgulanmıştır ve bulunan değerlerin ortaya çıkartılıp insanlara tanıtılması amaçlanmıştır. Araştırma sözel açıklamalara ve resimlere dayandığı için nicel araştırma yöntemlerinden farklı olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Alan çalışmaları, etnografik gözlemler, tarihsel araştırmalar ve yapılan mülakatlar bir bütün olarak kullanılmıştır.

8.3. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi

Somut olmayan kültürel miras kapsamında ele alınan Yaren kültürü ile ilgili derneklerin temsilcileri, İl, Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileri ile görüşülerek gerekli bilgiler toplanmıştır. Çankırı Belediyesinde 2004-2018 yılları arasında Belediye Başkanlığı görevi yapmış olan Sayın İrfan DİNÇ ile yüz yüze mülakat sağlanarak, hazırlanan 11 adet soru ile katılımcıyı sıkmadan elde edilmek istenilen bilgilere ulaşılmıştır.

8.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verileri değerlendirirken yapılan mülakatlardan yola çıkılmıştır. Katılımcıların Somut olmayan kültürel miras hakkındaki bilgilerine belli başlıklı sorular ile ulaşılmış bunlar çalışmanın Bulgular kısmında açıklanarak sunulmuştur.

8.5. Araştırma Bulguları

Hazırlanan Mülakat Soruları ve Cevapları

Katılımcı Eski Belediye Başkanı Sayın İrfan Dinç'in Cevapları

- 1) Çankırı'da SOKÜM turistik ürün olarak pazarlanıyor mu? Pazarlanıyorsa, bunlar nelerdir?

Somut olmayan kültürel mirasımızın Çankırı'daki en önemli göstergelerinden bir tanesi Yaren kültürüdür. Yâren kültürü burada birkaç dernek tarafından ve köylerde de bazı ilçelerde de her kış aylarında yaşatılmaktadır. Dışarıdan Misafirlerimiz geldiğinde kurmuş olduğumuz Yaren meclislerinde yapmış olduğumuz sunumlar misafirler tarafından çok beğenilmektedir. Bunun haricinde Çankırı ile ilgili özellikle Çankırı'ya ait motifler ve alakalı çalışmalar yaptık şimdi Çankırı'nın yün çorapları vardır mesela Çankırı yün çorapların üzerinde deve motifleri deve yoluyla ilgili falan Çankırı'ya ait motifleri onlara işlettirmek suretiyle çorapların satılması çorapların pazarlanması ve çoraplarında hediye olarak da verilmesi ile alakalı çalışmalar yapıldı. Onun haricinde somut olmayan kültürel mirasımızın geleneksel lezzetler bölümü ile alakalı Çankırı'mızın helvası vardır, özellikle Panayır helvası taş helvası cevizle yapılan bir helvadır. Bu helvanın tanıtılması ve pazarlanması, yine başka bir çeşit helvamız olan çekme helvamız vardır kış aylarında özellikle karın olduğu aylarda yapılır başka zamanlarda bu helvanın kıvamı tutmaz. Elle yapılarak, çekilerek elde edilen bu helva, gelen misafirlerimize satılmasından ziyade tanıtılması ile alakalı çalışmalar yapılmıştır. Geleneksel lezzetlerimizde içecek olarak Çankırı Kızılıçık şurubu ile alakalı Kızılıçık şurubumuzun da tanıtılması ki bu işi satan ve pazarlayan hemşirelerimiz de var onlar da ciddi anlamda bu işle alakalı ilgilenerek Kızılıçık şurubunun hem tanıtımı hem de ekonomik değere dönüştürülmesi ile alakalı çalışmalar yapıldı.

- 2) Şehir dışından veya yurt dışından gelen turistler Çankırı'nın hangi değerlerini ilgi duymaktadır?

Somut olmayan kültürel miras değerlerimiz kapsamında sözlü gelenekler olarak, Çankırı masalları ile ilgili Buğday Pazarı medresesinde orada bir masalcı teyzemiz vardı Çankırı masallarını anlatırdı. Çankırı'da görsel sanatlar ile alakalı somut

olmayan kültürel mirasımızın Ebru sanatını hat geleneğimiz Buğday Pazarı Medresesi Aslında hat üzerine eğitim veren bir medreseymiş. Musiki olarak ney eğitimi, hat eğitimi, rölyef ve ebru eğitimlerini de geleneksel sanatlarımız anlamında Buğday Pazarı medresemiz de ve Çivitçioğlu medresemiz de verdik bunları ve bu medreselerde epeyce öğrenci yetiştirdik. Çankırı'da yapmış olduğumuz restorasyon çalışmalarında ortaya çıkan çamaşıranemiz Sultan Abdülhamit han döneminde yapılmıştır. Orayı Temizlik Müzesi haline getirdik ve turistler tarafından ilgi görmeye başlamıştı, bir diğer medresemiz Buğdaypazarı Medresesinde geleneksel el sanatlarımızın sergilendiği her bir odasında el sanatlarımıza ilgili somut olmayan kültürel mirasımızın değişik bölümleri ile alakalı minik müze haline getirdiğimiz Buğdaypazarı medresemiz ilgi görmektedir. Tuz Mağaramız ciddi turist çekmektedir. Bunların haricinde restore ettiğimiz şemsiyeli sokaklarımız, büyük camimiz ve son dönemde daha çok ilgi gören Taşmescit 'imiz şehir dışından gelen insanlar tarafından yoğun ilgi görmektedir.

- 3) Sizce daha önceden turistik ürün olarak değerlendirilmemiş, ama turistik ürün olarak pazarlanabilir SOKÜM nelerdir?

Kazı çalışmaları yapıldığı sırada elde edilen arkeolojik sitler, yer altı şehirleri ve Çankırı'ya ait keşfedilmesi veya keşfedilip tanıtımı yapılmamış değer Çankırı Envanteri kitabında bulunmaktadır. Bu verilerden yararlanılarak tarihi eserler SOKÜM olarak pazarlanabilir.

- 4) Somut Olmayan Kültürel mirasların turistik ürüne dönüştürülmesi için neler yapılmalıdır?

Çankırı'nın somut olmayan kültürel mirası konusunda çok avantajlı altyapısı çok sağlam olan bu konuda inanılmaz bir zenginliğe sahip olan illerimizin ben başında gelir diyorum. UNESCO tarafından kabul edilen o 5 madde 5 alanda Çankırı'da inanılmaz zenginlikler var biz bunların bir kısmını müzeleştirerek bir kısmını da sürdürebilirliğini sağlayacak şekilde çalışmaları yaptık. Bununla alakalı özellikle yaren kültürümüz gerçekten bu meclise katılan yabancılar tarafından inanılmaz bir şekilde ilgi görüp de meclisten ayrıldıktan sonra gittikleri yerlerde de yaren meclislerinde yaşadıkları o güzellikleri orada yaşatmaya çalışmalarından da bu kültürü benimsediklerini anlıyoruz. Hatta işte Ankara'ya gittiğimizde Yaren

Meclisi'nde misafir ettiğimiz üst düzey yöneticilerin bizi karşıladıklarında 'Oo yaren ağam hoş geldin' bizde 'Baş ağam ne haber' falan gibi böyle de espri de ne konu oluyordu. Bu da bu şunu gösteriyor Yaren meclislerindeki yaşamış olduğu büyüğü atmosferi Çankırlı birini gördüklerinde hemen hafızalarında tekrar canlandırarak o güzelliğı tekrar yaşamak istiyorlar. O açıdan bizim değerlerimizin, bizim somut olmayan kültürel mirasımızın ayrı bir çekiciliğı var ki ben bunu da biraz da manevi olarak yani manevi temele oturduğu için sanki o yaşatılıyor, maneviyat olarak yaşatılıyor gibi geliyor bana.

5) Turistik ürünlerin pazarlanmasında hedef kitle nasıl olmalıdır?

Yaren kültürümüz yok edilmeye çalışılsa bile bunu kimse başaramaz, çünkü yaren kültürü çok güçlü kültürdür. Bunun da temelinde bir maneviyat vardır, bir de Yaren kültürünün bugünlere taşınmasının en büyük özelliklerinden bir tanesi yaranlarımızın bu işi karşılıksız olarak yapmalarıdır. Yani gerçekten inanarak manevi bir duyguyla manevi bir özveriyle Yaren kültürünün devam ettirmeye çalışarak bugünlere kadar getirmişler dolayısıyla hiçbir karşılık beklemeden hiçbir menfaat gözetmeden sadece Allah rızası ve kültüre gerçekten hizmet düşüncesiyle o kültür yaşatıldığı için günümüze kadar gelmiştir, kıyamete kadar da gidecektir.

6) Bu turistik ürünlerin pazarlanmasında hangi dağıtım kanalları kullanılmalıdır?

Yaren kültürünü, herkes tarafından biliniyor dersek doğru söylememiş oluruz çünkü gençlerimiz çok bilmemektedir. Biz bunları genç yaren grubu da oluşturduk, Fatih Sultan Mehmet çocuk akademimizde yaren okulu açtık, özellikle ilkokuldaki çocuklarımızı aldık buraya ve çocuklardan minik yaren grubu oluşturduk. Buradaki amaç küçük yaşlarda bu manevi değerleri çocuklara aşılayarak bu değerlerin sürdürebilirliğini sağlamaktır. Yaren ocağında yetişmek tamamen Anadolu kültürünü özünün benimsenmesi açısından çok önemliydi. Yani bugün Çankırı insanının Vatanına milletine değerlerine bağlılığının bu değerler için her şeyini feda etme düşüncesinin temelinde Yaren kültüründen almış olduğu o maneviyat yatmaktadır. Yaren kültürü, insanımızın İslam Kültür mayasının yoğurulmasında insanımızın bu kültürle bezenmesinde başrol oynamıştır. Yani Yaren Kültürü önemli bir kültürdür.

7) Çankırı’da bulunan kültürel değerler tanıtım ve tutundurma açısından nasıl pazarlanabilir?

Dediğim gibi bizim daha önceden yapmış olduğumuz tarihi mekânlarımız, somut olmayan kültürel miraslarımızla fonksiyonlandırılarak işlevsellik kazandırılabilir. Toplumsal uygulamaların yapıldığı çalışmalara başlanmıştı, nedir bu toplumsal uygulamamız, işte dün nişanımız, sünnet geleneğimiz, diş bulgurumuz, mevlit geleneğimiz, kız kınamız, Sağdıç giydirmemiz gibi bu tür geleneklerimizde orada yaşatılarak tanıtımı sağlanacaktı. Bir diğer çalışmamız olan araştırma merkezimizde toplumsal doğa ve evrenle ilgili uygulamaları orada yapacaktık. Örneğin onda ne var Halk meteorolojisi ve Halk hekimliği vardır. Bizim geleneksel tıbbımız ve geleneksel uygulamalarımız vardır. Eskiden Biz doktora gitmezdik, rahmetli Anneannem vardı biz hasta olunca hemen anneannem gelirdi, onun bir bohçası vardı, bohçasında bir sürü bitkiler vardı, sirkeyle o bitkileri bir şeylerle karıştırırdı ve bizi bir iki günde ayağa kaldırırdı. O zamanki somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı olarak geleneksel tedavi usullerimizde ne varsa bunları hep büyüklerimiz bilirdi. Bu çalışmaları Araştırma merkezimizde yaparak kültürel değerlerimizi tanıtmaktı amacımız fakat görev sürecim buna yetmedi.

8) Bu turistik ürünlerin pazarlanmasında hangi dağıtım kanalları kullanılmalıdır?

Burada her şey kullanılabilir. Mesela biz ne yapıyorduk Kadın istihdam merkezi kurmuştuk, kadın istihdam merkezinde 800'e yakın ürünümüz vardı. Kadınlarımız belediyenin üst katında bunları üretiyorlardı. Üretilen bu ürünlerin çoğu kendi el sanatı geleneklerimizdeki ürünlerimizdir. Bu ürünlerimizi bayanlar online olarak internet üzerinden satışlarını yapıyorlardı ve güzel paralar kazanıyorlardı. Günümüzün en geçerli satış tekniklerinden satış üstünlerde bir tanesi de gidip çevrimiçi satış sistemi. Bazıları bunu kurulan pazarlarda satıyorlar, bazıları da yer açmışlardı biz de yılda bir defa hanım lokallerimiz de bunların satışlarını yaptırıyorduk, hanım lokalindeki hanımlarımızın sergileri vardı o sergilerde bunlar değişik usullerde satılmaktaydı.

9) Çankırı kültürel açıdan gelişim göstermekte midir? Çankırı’nın manevi değerleri için güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

Tabii ki yani özellikle bu konuda tevazu göstermeyeceğim, benim Belediye Başkanlığı yaptığım dönem de somut olmayan kültürel mirasımızın geliştirilmesi, yaşatılması sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında inanılmaz çalışmalar yaptık biz. Yaptığımız çalışmaları kısmen de anlattım. Mesela tarihi konakları restore ettik ve restore ettiğimiz mülkiyeti belediyemize ait olmayan yerlerle alakalı da alımlar yaptık o konakları belediyenin mülkiyeti haline getirdik. Oralarda bu binalara fonksiyon kazandırılarak bu değerlerimizin yaşatılmasına önderlik yaptık. Bizim dönemimizde işte dediğim gibi Çünkü oğlu medresesinde Buğday Pazarı medresesinde, Çamaşırhane de, Tarihi Konak'ta araştırma merkezimizde Tuz Mağaramızda, geleneksel değerlerimizin ve kültür öğelerimizin yaşatılması için güzel çalışmalar yaptık. Bunların toplum tarafından bilinmesi ile alakalı ne yaptıkları ile alakalı yaptıkları ürünlerle alakalı hem kendilerinin hem ürünlerin tanıtılması hem de geleceğe aktarılması ile ilgili bir sürü örneklerimiz vardır.

10) Çankırı'nın manevi açıdan güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

Şimdi Çankırı'mız manevi açıdan çok güçlü bir şehirdir. Ben onlara yeraltı zenginliklerimiz diyorum, büyüklerimiz, dünyasını değiştirmiş büyüklerimiz. Hacı Murad-ı Veli çok önemli büyüğümüzdür. Hacı Murad-ı Veli 4 büyük veliden bir tanesidir. Eldivan Seydi köydeki büyüğümüz daha sonra Emir Karatekin Hazretleri çok önemli bir büyüğümüzdür. Çankırı'ya giderken 40 kilometre ileride Şeyh Karamustafa paşa çok önemli bir büyüğümüzdür. Bunlar bizim yeraltı zenginliklerimiz ama onların biz yine yaşatılması ile onların bıraktıklarının anılması, yaşatılması ile ilgili çalışmalarımız hep devam etti. Biz Hacı Murad-ı Veli anma toplantısı yaptık, yine Astarlı zade Efendi Hazretlerini her yıl anma toplantısı yapıyorduk. Bu büyüklerimizin kabirlerinin onarılması ile alakalı da ciddi çalışmalar yaptık. Bunlar bizim güçlü yanlarımızdır. Zayıf yönlerimiz ne dersiniz tabii bunları olması gerektiği şekilde veya yapmamız gerektiği şekilde herkese aktarabildik mi bu bizim zayıf yönümüzdür. Herkese de aktarabildiğimizi de iddia etmiyorum ama en azından biz bunları başlattık.

11) Çankırı İli kültürel değerlerine nasıl sahip çıkmalıdır ve bu konuda nasıl gelişme göstermelidir?

Bir defa mutlaka kültür müdürlüğümüzde bir envanter oluşturulmalı ve tanıtıcı olarak kalıcılığı sağlanmalıdır. ankırı'daki somut kültürel mirasımızın kesinlikle restore edilmesi gerekmektedir. Ne varsa bunların hepsinin restore edilerek gün yüzüne çıkartılması ve insanlara sunulması lazımdır. Bir eser restore edilipte fonksiyonlandırılmaz ise o eser belirli zaman sonra viraneye dönmektedir. Dolayısıyla ankırı'da bu eserlerin restore edilmesi ve bu eserin işlevsellik kazanması gerekmektedir. Bunların sağlanması ile ecdadımıza ve tarihimize saygı ve ankırı İl'ine katma değer ve kültürel değer açıdan gelişmesi sağlanmaktadır.

9. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kültür, yaşadığımız evren üzerinde her ülke için topluluk simgesidir. Her ülkeyi özel kılar, toplum geçmişten bugüne ne yaşadıysa gelenek ve görenekleri ile bunu birleştirir ve kendi kültür yapısını ortaya çıkartır. Kültür kelimesi; bilgiyi, sanatı, örf ve adetleri, ahlaklı toplumu, mahremiyeti ve tüm alışkanlıkları bir bütün olarak kapsamaktadır. Kültürel miras ise adı üstünde mirastır, nesilden nesile aktarılan bir mülktür. Burada bahsedilen ‘Mülk’ kelimesi, para ile değer biçilebilen değil yaşanılmış ve yaşatılması istenilen kültürel değerler, gelenek ve görenekler, benimsenen adetlerdir. Kültürel miras, her toplum için yaşanan coğrafya da şekillenen ve paylaşılan güçlü bir bağıdır. Neslimizin nereden geldiği, bize neler öğrettiği ve gelecekle olan bağımızın ne kadar sağlam olduğunu temsil eden ‘Kültürel Miras’ insanların varoluşunu tesciller. Kültürel mirasa sahip çıkıp onu ayakta tutmak insanların elindedir, var olan gelenekler, kıyafetler, yöresel yiyecekler, yerel danslar hatta inanışlar nesilden nesile aktarılarak kültürel miras olgusu yaşatılmaya devam edilebilir.

Kültürel Miras Çankırı’da nasıl koruma altına alınmıştır;

Çankırı, İç Anadolu bölgesinin küçük şehirlerinden birisidir. Köydekiler merkeze taşınmış, merkezdekiler iş olanağı olmadığı için büyük şehirlere göç etmişlerdir ve nüfus olarak genişleyememiştir. Sanayi, Çankırı ilinin kalkınabilmesi için ekonomik açıdan yeterli gelmemektedir. Nüfusunun genelini, memur, emekli veya esnaf oluşturmaktadır. Kültürel değerlerine bağlı olsalar da ekonomik zayıflık insanları olumsuz yönde etkilemiştir. Genel bakılacak olursa, kapalı bir toplum yapısına sahiptirler. Kültürel değerleri yaşatabilmek için bayramlarda bir araya gelinir ve en büyük kimse ilk onun evine bayram ziyaretine gidilir, düğünlerde köy odalarında toplanılır eğlenceler yapılır yemek dağıtılır, cenazelerde her evde yemek pişer cenaze evine getirilir yardımcı olunur, mevlitlerde kuran okutulur, helva ve ekmek dağıtılır bu şekilde eski gelenekler yaşatılmaya çalışılır. Çankırı da en önemli kültürel gelenek Yaran kültürüdür, bu kültür yıllardır sürdürülmekte ve babadan oğula geçerek ilerlemektedir. Düzenlenen eğlencelere herkesin katılması sağlanır, çeşitli yemekler dağıtılır ve kültürün yaşatılması, unutulmaması için çaba sarf edilir.

Çankırı’da Somut Olmayan Kültürel Miras nasıl tanıtılabilir, bunun için önemli çalışmalar yapılmalıdır, çünkü Çankırı ili küçük bir şehir ve her yıl göç vermeye devam etmektedir. İlk önce kendi halkına kültürünü aşılmalı ki neslin yok olmaması için devam ettirilmesi için büyük küçük herkesin kültürüne sahip çıkması gerektiği öğretilmelidir.

Öncelikli olarak Çankırı’nın yerel insanı, Belediye, Kültür ve Turizm Müdürlüğüne iş düşmektedir. Çankırı’nın yerli halkı, yaş olarak görmüş geçirmiş olan yaşlılar, geleneklerimizi, örf ve adetlerimizi anlatmalı ki kendinden sonraki gelen nesil bunu bilerek yaşatarak soyunu bu şekilde devam ettirmelidir. Belediyeye düşen görevler ise daha büyük ölçüdedir. Kültür ve turizm müdürlüğü, müze müdürlüğü ile bir araya gelerek bir çalışma yapmalı Çankırı’da unutulmaya yüz tutmuş kültürel yapılar, gelenekler, görenekler, kültürel miras açısından önemli olan eserler belirlenmeli ve insanlara bu aktarılmalıdır. Elde edilen veriler sayesinde ilerlemeli ve bu eserlerin gerekiyorsa restorasyonu yapılmalı, gerekli reklam çalışmaları sağlanmalıdır. Çekicilik unsurları göz önünde bulundurularak renkli animasyonlar hazırlanmalı şehrin girişleri işlek caddelerinde bu animasyonlar oynatılarak dikkat çekici hale getirilmelidir. Tarihi eser olan binalar belirlenmeli, dokusu bozulmadan gerekli çalışmalar ile yenilenmeli ve işlevselleştirilerek insanların buraları merak edip gezip görmeleri sağlanmalıdır. Kültür nesilden nesile aktararak ilerler bu yüzden gelecek nesil gençler hedef alınıp onlarda kültürel mirasa merak uyandıracak çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Çocuklar için ücretsiz küçük sinemalar oluşturulmalı kültürel animasyonlar ve tiyatrolar düzenlenmelidir. Çankırı Karatekin üniversitesi, Çankırı için en önemli gelir kaynağıdır. Farklı şehirlerden, kültürlerden okumak için gelen gençler, Çankırı’da kaldıkları süre içerisinde hem eğlenmeli hem de öğrenmelidir. Üniversitesinin tercih edilebilir olması için gençlere yönelik aktiviteleri ve mekânlarının bulunması gerekmektedir. Gençleri kültürel etkinliklere yönettiren sıkılmalarından da kaçınılmalı hem eğlenceli hem bilgilendirici içerikler hazırlanmalıdır. Çankırı’da tespit edilen yer altı şehirleri, su kaynakları ve daha birçok kültürel yapıdan yerli halkın bile haberi yoktur bunun için broşürler hazırlanmalı cüzi miktarlar karşılığında geziler düzenlenmeli ve buraların tanıtımı yapılmalıdır. Gezilerden elde edilen paralar ile Çankırı’yı tanıtmak amaçlı festivaller, şenlikler düzenlenerek kültürel etkileşim sağlanmalıdır.

Sosyal medya, televizyon çok yaygın kullanılmaktadır, bu avantaja dönüştürülerek Çankırı'yı tanıtan sayfalar açılmalı orada günlük paylaşımlar yapılmalıdır. Tuz mağarası, ören yerleri, gezilip görülebilecek alanlarının, termal tesislerinin reklamı yapılarak Çankırı'yı gezmek için insanlarda merak uyandıracak teşvik projeleri hazırlanmalıdır. Tarihi eser olan bir kaç bina olarak kullanılmalıdır. Bu restorani diğerlerinden ayıracak özellik olarak atmosfer ve kullanılan malzemeler açısından Çankırı tarihini yansıtmalıdır, örneğin tuz Çankırı'nın en önemli simgesidir. Duvar ve tavanlarında tuz kullanılarak hem tedavi edici özelliğinden faydalanmalı hem de görsel olarak merak uyandırmalıdır.

Çankırı kültürüne ait yemekler sunulmalı, yemekten sonra Yaren şenliği düzenlenmeli ve insanlara hem kaliteli hem de eğlenceli vakit geçirebilmeleri için bir mekân sağlanmalıdır.

Böylece insanlar yöresel yemekleri tadıp Yaren kültürünü de öğrenerek kültürel miraslarına sahip çıkmış olurlar. Yapılan bu çalışmaların kalıcı olabilmesi için Belediye gerekli kişileri görevlendirmeli, sürekli kontroller sağlanmalıdır ki ayakta tutulmak istenilen kültürel mirasa gerekli özen gösterilebilsin. Bir toplumun Modern uygarlık seviyesine ulaşmasının en temel yolu doğru bilinçlenerek ve bilgilendirilmekten geçmektedir. Somut olmayan kültürel mirasın gelecek kuşaklara sürekliliğinin sağlanabilmesi için öncelikle gelecek nesli temsil eden gençlerin kültürleri konusunda bilgilendirilmesi, onların bugünlere gelebilmesindeki en büyük etken olan kültürel değerlerini koruması gerektiğini benimsetmek gerekir. Biz geçmişimize, bize bırakılan en ufacık bir dal parçası dahi olsa onu benimseyerek bu bizim kültürel değerimiz diyerek sahip çıkar ve koruma altına alırsak o zaman kültürel mirasımızı nesilden nesile sürdürmeye devam edebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, A. (2004). *Urfa Sıra Gecesinden, Çankırı Yâran Meclisine*. Ankara: Deta Matbaası.
- Aliağaoğlu, A. (2004). Sosyo-kültürel miras turizmi ve Türkiye’den örnekler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(2), 50-64.
- Anonim (2002). *Ilgaz Dağı Milli Parkı*. Kastamonu: Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü.
- Anonim (2005a). *Çankırı İl Çevre Durum Raporu*. Çankırı: Çankırı Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Anonim (2005b). *Çankırı Valiliği*. Çankırı: Çankırı Kültür Turizm Envanteri.
- Apostolakis, A. (2003). The convergence process in heritage tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(4), 795-812.
- Arıncı, C.P. (2002). *Selçuk’ta kültür turizmi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Atasoy, Ö.A. (2019). Kültür ve Turizm Bakanlığı personelinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin değerlendirmeleri üzerine bir çalışma. *Folklor/Edebiyat*, 25(100), 1091-1105.
- Basat, E.M. (2013). Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek. *Millî Folklor*, 61.
- Baykaler, G., Coşkun, E., Absarılioğlu, A., & Arık, A. (2019). Yerel Kültürün Yaşatılması Yolunda Güçlü STK’lar YÂRAN (1st ed.). Çankırı: Karatekin Matbaası.
- Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 30-49.
- Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 30-49.

- Can, A., Akçel, A. (2014). *Çankırı Kültür Envanteri*. Çankırı: Valiliği Kültür Turizm Müdürlüğü Müze Müdürlüğü.
- Dilçin, D. (2002). Çankırı Masalları, Okuyan Adam yayınları.
- Dönmez, C., Yeşilbursa, C.C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 13(2).
- Erdoğan, E., Uslu, A. (2003). Kazdağı Milli Parkı'nın eko-turizm açısından değerlendirilmesi. *Kırsal Çevre Yıllığı*, 64-76.
- Ersoy, E. (2008). Sosyolojide Kurum ve Kültürel Yapı İlişkisi. *Turkish Culture & Haci Bektas Veli Research Quarterly*, (48).
- Fagence, M. (2003). *Turism in Destination Communities* S., Singh, D., J., Timothy and R.K. Dowling, Cambridge: Cabi Publishing,.
- Gökmen, B. (2007). *Çankırı İli Coğrafyası* (Doctoral dissertation, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara).
- Güneş, S.G., Ulusoy, Ş. (26-27 Nisan, 2019). *UNESCO Doğal ve Kültürel Miras Listesinde Türkiye*. 6.th International Multidisciplinary Studies Congress, Gaziantep, 419-429.
- Henderson, J.C. (2002). Built heritage and colonial cities. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 254-257.
- ICOMOS (2008). *Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü*, <http://acikerisim.artuklu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12514/1101#sthash.kYdoRrPK.dpbs>, Erişim Tarihi, 08.02.2008.
- Kahya, N. C., Sağsöz, A. (2004). Kentsel Sitlerde Değişim: Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Sitleri. *Planlama*, 57.
- Kara, M. (2006). Çankırı'nın Turizm Potansiyeli ve Çankırı Yâranının Turizme Kazandırılması. *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 271-281.

- KARA, M., & ŞERBETÇİ, A. (2019). ILGAZ İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN İPEK YOLU PROJESİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ. «ҰЛЫ ЖІБЕК ЖОЛЫ–БЕЙБІТШІЛІК, КЕЛІСІМ ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ЖОЛЫ-2019» I-ші Халықаралық конференциясының.
- Kiper, H.P., Mengi, A.T.D. (2006). *Küreselleşme sürecinde kentlerin tarihsel-kültürel değerlerinin korunması-Türkiye-Bodrum örneği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuter, N.Y., Erdoğan, E.T.D. (2007). *Çankırı kenti açık ve yeşil alan varlığı içinde tarihi kent merkezinin kentsel peyzaj tasarımı açısından değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oğuz, M.Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor*, 25(100), 5-13.
- Ortaç, H. S. (2010). ÇANKIRI KIZILIRMAK İLÇESİ KUZEYKİŞLA VE GÜNEYKİŞLA KÖYÜ KİLİM DOKUMALARI. *Milli Folklor*, 22(86).
- Özgüç, T. (1988). *Inandiktepe: eski Hitit çağında önemli bir kült merkezi= An important cult center in the old Hittite period*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Saraç, D. (2003). *History of archaeological and cultural heritage management in Turkey and Europe: a look from the past to the present*. Doktora Tezi Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezcan, M. (2004). *Türk Kültürünün Simgesi Olarak Çankırı Yaran Kültürü*. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri, Çankırı.
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (1998). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. Çantay Kitabevi.
- Uslu, A., Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314.

Uygur, T. N. (2002). Çankırı halk edebiyatı: türküler--maniler--ninniler. Okuyan Adam yayınları.

Yücel, C., Zeren Gülersoy, N. (2010). Türkiye? de kentsel sit alanlarının planlanması için bir sistem önerisi. *İTÜ Dergisi/a*, 5(1).

İNTERNET KAYNAKLARI

URL1:<https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/08/09/zamanin-erimeyen-birikimi-kulturel-miras> (Erişim Tarihi 25.06.20)

URL2:<https://medyakulturvetoplum.wordpress.com/2010/03/09/kultur-kavrami/> (Erişim tarihi 25.06.20)

URL3: <https://www.cokbilgi.com/yazi/kulturun-ozellikleri-nelerdir/> (Erişim tarihi 26.06.20)

URL4: <https://www.cokbilgi.com/yazi/kulturle-ilgili-temel-kavramlar/> (Erişim tarihi 26.06.20)

URL5:<https://www.toplumdusmani.net/modules/wordbook/entry.php?entryID=7574/kulturel-asimilasyon-nedir+kulturel-asimilasyon-ne-demek> (Erişim tarihi 26.06.20)

URL6:<https://www.cokbilgi.com/yazi/icinde-yasadigimiz-kulturun-ozellikleri/> (Erişim tarihi 26.06.20)

URL7: <http://www.lisan.eu/tr/blog/38/geleneksel-turk-kulturu> (Erişim tarihi 26.06.20)

URL8: <https://turkiyedeki-gelenek-ve-gorenekler.nedir.org/> (Erişim tarihi 27.06.20)

URL9: https://tr.qwe.wiki/wiki/Brundtland_Commission (Erişim tarihi 27.06.20)

URL9: <https://reshontheway.com/kulturel-miras-nedir-ulkemizin-kulturel-miraslari/> (Erişim tarihi 27.06.20)

URL10: https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/1279_muserrefcanpdf.pdf?0 (Erişim tarihi 2.07.20)

URL10:http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf (Erişim tarihi 2.07.20)

URL11: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziticaretturizm/issue/49894/639550> (Erişim tarihi 6.07.20)

URL11:<https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-195763/somut-olmayan-kulturel-miras-nedir.html> (Erişim tarihi 6.07.20)

URL12: <http://whc.unesco.org/en/statesparties/tr> (Erişim tarihi 6.07.2020)

URL 13: <https://www.rehbername.com/kesfet/18-kulturel-miras-turkiyenin-unesco-dunya-mirasi-listesi> (Erişim tarihi 6.07.2020) (Tablo-3)

URL 14: <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1> (Erişim tarihi 4.09.20)

URL 15: https://tr.wikipedia.org/wiki/Emir_Karatekin (Erişim tarihi 4.09.20)

URL16:https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1#%C4%B0kli_mi,_bitki_%C3%B6rt%C3%BCs%C3%BC_ve_yabani_hayat (Erişim tarihi 4.09.20)

URL17:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kastamonu/TurizmAktiviteleri/ilgaz-kis-sporlari-turzm-merkez> (Erişim tarihi 3.10.20)

URL18:https://www.google.com/search?q=Ilgaz+Da%C4%9F%C4%B1+K%C4%B1%C5%9F+Turizm+Merkezi&sxsrf=ALeKk00vhnjgMaIqMJBn73qGPDy_wcS2g:1601682339797&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj34J_Xi5fsAhVpo4sKHS2LDr0Q_AUoAXoECBwQAw&biw=1366&bih=576 (Erişim tarihi 3.10.20)

URL19: <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-1055/tuz-magarasi.php> (Erişim tarihi 5.10.20)

URL20:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+tuz+ma%C4%9Faras%C4%B1&sxsrf=ALeKk01GaEtfD6GEybtmy98CS34emU_ng:1601851076166&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj9v4KjgJzsAhUEaQKHTsaAvMQ_AUoAnoECA0QBA&biw=1366&bih=576 (Erişim tarihi 5.10.20)

URL21: <http://ilgazdagi.tabiat.gov.tr/> (Erişim tarihi 5.10.20)

URL22: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+%C4%B1lgaz+da%C4%9F%C4%B1+milli+park%C4%B1&hl=tr&sxsrf=ALeKk01NOTewxXN_Wim_xb5xocLRgHMZg:1601851886020&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjVkJilg5zsAhUKzIUkHSvxDqYQ_AUoAnoECCMQBA&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 5.10.20)

URL23: <http://kadincayiri.tabiat.gov.tr/> (Erişim tarihi 5.10.20)

URL24: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+kad%C4%B1n%C3%A7ay%C4%B1r%C4%B1+tabiat+park%C4%B1&hl=tr&sxsrf=ALeKk02Kn5eLGiGcC3DVmTSrpYwfj5QPbg:1601852881076&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjtudX_hpzsAhUEqaQKHbbyBWoQ_AUoAnoECCEQB_A&biw=1366&bih=576 (Erişim tarihi 5.10.20)

URL25: <https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-204373/termal-kaynaklar.html> (Erişim tarihi 5.10.20)

URL26: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+Kur%C5%9Funlu+Termal+Tesis&hl=tr&sxsrf=ALeKk03s3qDFY0tfEXoeUEhmNjoWwWCvW:1601853343755&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjJo6XciJzsAhUI9aQKHUBLD7EQ_AUoAXoECCAQA&csid=1601853362264896&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 5.10.20)

URL27: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=137066> (Erişim tarihi 3.10.20)

URL 28: <http://www.cankiri.gov.tr/mimari> (Erişim tarihi 7.09.20)

URL29: https://www.google.com/search?q=tarihi+%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+evleri&sxsrf=ALeKk0186eBXtRHZFkBoMckNogJtBimdPQ:1599429975235&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiVgJH8xNXrAhWAQRUIHREbCXAQ_AUoAnoECAsQBA&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 7.09.20)

URL 30: <http://www.cankiri.gov.tr/cankiri-muzesi> (Erişim tarihi 7.09.20)

URL31: <https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+m%C3%BCzesi&sxsrf=ALeKk017dDW1pnorlk0n2ZBkXzZfPcm5aA:1599430711834>

<http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-89/tarihi-camasirhane-muzesi.php> (Erişim tarihi 7.09.20)

URL 32 : <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-89/tarihi-camasirhane-muzesi.php> (Erişim tarihi 7.09.2020)

URL33: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/gezilecekyer/tas-mektep#:~:text=Ta%C5%9F%20Mektep%20%2D%20%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1&text=Merkez%20il%C3%A7ede%20bulunan%20bina%20iki,binadaki%20bir%20dershanede%20konuk%20edilmesidir.> (Erişim tarihi 7.09.20)

URL34:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+ta%C5%9F+mektep&sxsrf=ALeKk00bHgaGvTKxG5stHfiDU8c4xZSZCw:1599435316495&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj1w4Xv2NXrAhWRkhQKHcdEAewQ_AUoAnoECA0QBA&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 7.09.20)

URL 35: <http://cankiri.gov.tr/can-saati-saat-kulesi> (Erişim tarihi 7.09.20)

URL36:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+saat+kulesi&sxsrf=ALeKk014GnqNME0LFyWa_HraW1hrWe7Psw:1599436035083&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjE2djF29XrAhVMCewKHSxdASIQ_AUoAXoECB0QAw&biw=1366&bih=625#imgsrc=ukmwHCQEnM6znM (Erişim tarihi 7.09.20)

URL37: <http://www.cankiri.gov.tr/civitcioglu-medresesi> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL38:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+%C3%A7ivit%C3%A7io%C4%9Flu+medresesi&sxsrf=ALeKk03rL9ae8G_RiiymAsFwJ2mwbI7Cw:1599603721142&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjaw9GczNrrAhWpx4UKHaRpAlkQ_AUoAXoECBoQAw&biw=1366&bih=625#imgsrc=278r_r8KiCvGYM (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 39: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/kulturenvanteri/karatas-hamami> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL40:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+karata%C5%9F+hamam%C4%B1&tbm=isch&ved=2ahUKEwjg18qAztrrAhUK2xoKHcfQAE4Q2->

[cCegQIABAA&oq=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+karata%C5%9F+hamam%C4%B1&gs_lcp=CgNpbWcQAzIECAAQGDoECCMQJzoCCAA6BAgAEEM6BggAEAoQGFDi9khYh4pJYJNSWgAcAB4AIABgwOIAa0UkgEIMC4xMS4yLjGYAQ CgAQGqAQnd3Mtd2l6LWltZ8ABAQ&sclient=img&ei=5wVYX6DICOq2a8ehg AE&bih=625&biw=1366](http://cankiri.gov.tr/ulu-cami-sultan-suleyman-cami) (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 41: <http://cankiri.gov.tr/ulu-cami-sultan-suleyman-cami> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL42:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+sultan+%C3%BCleyman+camis&sxsrf=ALeKk02mTTOKTuhzMhg3ukt9KOkXcoMow:1599606214080&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjmsa7B1drAhVsioKHUrUCLIQ AUoAXoECBwQAaw&biw=1366&bih=576#imgsrc=aaLTANGNrb HkM> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 43: <http://www.cankiri.gov.tr/tas-mescit-cemaleddin-ferruh-drulhads> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL44:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+ta%C5%9F+mescit&sxsrf=ALeKk00XjkG0z8rtBhWZVlSDj01dq8bA:1599607364055&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiMs9vl2drAhUT9IUKHbLpDMsQ AUoAXoECBkQAaw&biw=1366&bih=625> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 45: <http://www.cankiri.gov.tr/cankiri-kalesi-ve-emir-karatekin-bey-turbesi> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL46:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+emir+karatekin+t%C3%BCrbesi&sxsrf=ALeKk02qFoMRmg1cYBvlKntzbe1TBpIIA:1599608305024&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi807Om3drAhXSMewKHZHyAh4Q AUoAnoECBgQBA> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 47: <https://kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/kulturenvanteri/toprak-baba-turbes> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL48:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+toprak+baba+t%C3%BCrbesi&sxsrf=ALeKk00lsZnzfprD50PoKOZRwj0UEf6byg:159960884612>

[3&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj1yrWo39rrAhWBxqQKHRYOCsUQ AUoAnoECBkQBA&biw=1366&bih=576](http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-1061/cankiri-kalesi.php) (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 49: <http://www.cankiri.gov.tr/pri-san-cerkesli-haci-mustafa-efendi> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL50:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+P%C4%B0R-%C4%B0+SAN%C3%8E+T%C3%9CRBES%C4%B0&hl=tr&sxsrf=ALeKk03Xbd6s3xPOVV_38dioUG8s0_5TVg:1599609543932&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjfvpT14drAhXE6qQKHbz9BwIQ AUoAnoECA0QBA&biw=1366&bih=576 (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 51: <https://www.posta.com.tr/hosislamlar-hamza-sultan-turbesi-nin-akil-hastalarina-sifa-kaynagi-olduguna-inaniliyor-1399572> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL52:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+ho%C5%9Fislamlar+t%C3%BCrbesi&hl=tr&sxsrf=ALeKk01ZP1BubtcTOdkxHeIa6SBFfXOMiA:1599610120322&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjHwIC15NrrAhUFLewKHYAFAAtUQ AUoAnoECBcQBA&biw=1366&bih=576> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 53: <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-1061/cankiri-kalesi.php> (Erişim tarihi 9.09.20)

URL54:https://www.google.com/search?q=%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1+kalesi&sxsrf=ALeKk02ogWPLIRlNT_5kddLoyN8ZCVIlbw:1599610954986&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjFq4CW59rrAhXBGewKHdCyBBwQ AUoAXoECBsQAaw (Erişim tarihi 9.09.20)

URL 55: <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-1068/sakaeli-kaya-mezarlari-ve-peri-bacasi-olusumlari.php> (Erişim tarihi 2.10.20)

URL56:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+saka+eli+kaya+mezarlar%C4%B1&sxsrf=ALeKk00wAZ0M68qCzwyQoNKMNy6IUnXw:1601643802752&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwitnK2P_JXsAh

[UWi1wKHRgnBeUQ AUoAXoECBsQAw&biw=1366&bih=625](http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/kulturenvanteri/balibagi-saric-hoyugu-ve-nekropol-alani) (Erişim tarihi 2.10.20)

URL 57: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/kulturenvanteri/balibagi-saric-hoyugu-ve-nekropol-alani> (Erişim tarihi 2.10.20)

URL58:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+bal%C4%B1ba%C4%9F%C4%B1+nekropol%C3%BC&hl=tr&sxsrf=ALeKk01ADguP9fcVwyxm7Tv4igbfBV2v6g:1601645085500&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjg_YHzgJbsAhXHyYUKHf3MCWsQ AUoAnoECAsQBA&biw=1366&bih=625#imgsrc=FOHLgoL1HgRCkM (Erişim tarihi 2.10.20)

URL59:
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/kulturenvanteri/aglayankaya-mezarlik-alani> (Erişim tarihi 2.10.20)

URL60:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+a%C4%9Flayan+kaya+mezar%C4%B1k+alan%C4%B1&hl=tr&sxsrf=ALeKk03qyAZv3jStpfexr1EqWJ2PTUQ:1601646269430&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj8nsenhZbsAhUF2uAKHa_RAGIQ AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 2.10.20)

URL 61: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/gezilecekyer/huyuk-yeralti-sehri> (Erişim tarihi 2.10.20)

URL62:<https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+h%C3%BCy%C3%BCk+yeralt%C4%B1+%C5%9Fehri&hl=tr&sxsrf=ALeKk03SnBNX3HBG6qjhN8vWPVo76WAWPg:1601647152480&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi2ztDMiJbsAhUFtRoKHRFMAIYQ AUoAXoECBsQAw&biw=1366&bih=625> (Erişim tarihi 2.10.20)

URL63:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+yara+n+k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BC&hl=tr&sxsrf=ALeKk03lw6XPDOnvJbEpiMlpi2gK_Sd4Tg:1601649238650&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiWmrKvkJbsAhVGZxUIHRLjCe8Q AUoAXoECBAQAw&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 2.10.20)

URL64:https://www.academia.edu/38633615/%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1_Merkezde_H%C4%B1d%C4%B1rellez_Gelene%C4%9Fi_2 (Erişim tarihi 3.10.20)

URL65:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1%27da+h%C4%B1drellez+gelene%C4%9Fi&sxsrf=ALeKk03BzSnd8M64QlJBZ3vGpAXOnAHESQ:1601678247768&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiHnIK4_JbsAhUGmYsKHVIIASUQ_AUoAnoECAsQBA&biw=1366&bih=625#imgsrc=is4kkJejw3r7hM (Erişim tarihi 3.10.20)

URL66: <http://www.egitimkutuphanesi.com/aglar-kaya-efsanesi-cankiriorta-baglikisla-bolgesinde-bulunan-arasindan-su-akan-gri-renkte-kayalarin-olusum-hikayesini-anlatan-efsane-2/> (Erişim tarihi 5.10.20)

URL67:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+a%C4%9Flayan+kaya+efsanesi&tbm=isch&ved=2ahUKEwjMnqTw5rLtAhUXwoUKHarCCoQQ2-cCegQIABAA&oq=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+a%C4%9Fla&gs_lcp=CgNpbWcQARgBMgQIIxAnMgQIABAYOgiIADoGCAAQCBAeUM16WOOCAWD2lwFoAHAAeACAAb8BiAH_BJIBAzAuNJgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=A1_JX4yRFpeElwSqhaugCA#imgsrc=8HzoLplB80BzUM (Erişim Tarihi 5.10.20)

URL68:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+eldivan+kiraz+festivali&tbm=isch&ved=2ahUKEwi1t7ClgZfsAhUU_hoKHdoiA2UQ2-cCegQIABAA&oq=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+eldivan+kiraz+festivali&gs_lcp=CgNpbWcQAzoECAAQQzoHCAAQsQMqqzoCCAA6BAgiECc6BggAEAgQHjoECAAQGFDf11JYkrpTYPW8U2gAcAB4AIAB4QGIAZIgkgEGMC4yNC4xmAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&sclient=img&ei=vrB3X7XgM5T8a9rFjKgG (Erişim tarihi 3.10.20)

URL 69: <https://www.sozcu18.com/kizilirmak-kavun-festivali-yapildi-12259h.htm> (Erişim tarihi 5.01.2021)

URL 70: <https://www.cankiri.bel.tr/bugday-pazari-hazimiye-medresesi,7,1064,1> (Erişim 6.01.2021)

URL71:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+k%C4%B1z%C4%B1l%C4%B1rmak+kilimleri&tbm=isch&ved=2ahUKEwi4zePT74XuAhWO2qQKHSpsBS0Q2-cCegQIABAA&oeq=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+k%C4%B1z%C4%B1l%C4%B1rmak+kilimleri&gs_lcp=CgNpbWcQAzoECAAQZoFCAAQsQM6BAgjECc6BwgAELEDEEM6AggAOgQIABAYUPyylgFYg-WWAWD35pYBaABwAHgAgAH7AogB1yaSAQgwLjIzLjMuMpgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=Sez0X_iEMI61kwWq2JXoAg&bih=625&biw=1349&hl=tr (Erişim tarihi 6.01.2021)

URL72:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+tuz+lambas%C4%B1&sxsrf=ALeKk03S9SDEZz9bg6zQ5DpVISxbN7hzlQ:1609889933269&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj9--Ws-4XuAhXlo4sKHcGqA5UQ_AUoAnoECAMQBA&biw=1366&bih=625#imgsrc=y6-nG15P7zPcyM (Erişim tarihi 6.01.2021)

URL 73: <https://www.cankiri.bel.tr/cankiri-yoresi-yemek-kulturu,7,1058,1> (Erişim tarihi 5.01.2021)

URL74: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/neyenir/keskek142679> (Erişim tarihi 12.10.20)

URL75:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+ke%C5%9Fkek&sxsrf=ALeKk01_5gY0fIEq-cG5gKdOhFALXnoM9g:1607032937465&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj9r2oSb6LLtAhWEyYUKHZ8aASkQ_AUoAXoECAcQAw&biw=1366&bih=625#imgsrc=xdg7gBO2BF3osM (Erişim tarihi 12.10.20)

URL76: <https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-70611/yiyecek-icecek.html> (Erişim tarihi 12.10.20)

URL77:https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+tarhana+yap%C4%B1m%C4%B1&hl=tr&sxsrf=ALeKk00w5bhONpyadwYN25WUclzyfKhWDA:1602452925521&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjGjZSrwq3sAhV0URUIHVOcAe4Q_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=576 (Erişim tarihi 12.10.20)

URL78: <https://www.posta.com.tr/cankirinin-tescilli-sarimsakli-et-yemegi-tarifi-2220440> (Erişim tarihi 12.10.20)

URL79: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+sar%C4%B1msakl%C4%B1+et&hl=tr&sxsrf=ALeKk0025hqxoJGZDsBdJQUNZVnwSRcu1A:1602454763831&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiFvd2Xya3sAhXiwsKHdeIC_wQ_AUoAXoECCcQAw&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 12.10.20)

URL80: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/neyenir/yazma-coregi> (Erişim tarihi 12.10.20)

URL81: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+yazma+%C3%A7%C3%B6re%C4%9Fi&hl=tr&sxsrf=ALeKk01pgEBH6SbC_fSeADGKjMSsliopaQ:1602455379789&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiQyLi9y63sAhVMxIsKHfh4Ay8Q_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625#imgsrc=Z5dyBJpjEvWcBM (Erişim tarihi 12.10.20)

URL82: <http://www.tusul.com/sc.php?n=792974&b=Cankiri-Cankiri-Su-HamuruIri-Hamur-Nasil-Yapilir> (Erişim tarihi 12.10.20)

URL83: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+iri+hamur&hl=tr&sxsrf=ALeKk02Cvb6Ns8JwkHm9TkyUgcsO7Xm9Vw:1602455906862&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjSueK4za3sAhXLpIsKHUGxAX0Q_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 12.10.20)

URL84: <https://www.hurriyet.com.tr/lezizz/yumurta-tatlisi-tarifi-41331142> (Erişim tarihi 12.10.20)

URL85: https://www.google.com/search?q=%C3%A7ank%C4%B1r%C4%B1+yumurta+tatl%C4%B1s%C4%B1&hl=tr&sxsrf=ALeKk01YWuXLiXEkjmjmo0QPZlPJ6QiOqxQ:1602456459001&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj2wIbAz63sAhWjioKHYPZCZkQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625 (Erişim tarihi 12.10.20)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Rana Gümüş

Doğum Yeri : ÇANKIRI/1995

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

E –posta : ranacann1101@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Selahattin Akbilek Anadolu Lisesi

Ön Lisans : Çankırı Karatekin Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği MYO

Lisans : Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi

Yüksek Lisans: Kastamonu Üniversitesi SBE